

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om avträdelseersättning för lantbruksföretagare och till ändringar i vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag om avträdelseersättning för lantbruksföretagare stiftas i syfte att minska lantbruksproduktionen och trygga utkomsten för odlare som avstår från lantbruk. Avträdelseersättningssystemet ersätter avträdelsepensionssystemet, som upphör vid utgången av 1992. Genom avträdelseersättningssystemet kunde man i fortsättningen åtminstone delvis också ersätta de avtal om minskad lantbruksproduktion som ingås mellan staten och äldre odlare.

Med stöd av den föreslagna lagen skall avträdelseersättning beviljas odlare som under åren 1993—1995 varaktigt avstår från att bedriva lantbruk och förbinder sig att hålla sin gårdsbruksenhets åkrar obrukade i sin ägo under minst sex år.

Den nedre åldersgränsen för avträdelseersättning stadgas till 55 år. Den yngre maken, delägare i en sammanslutning eller en efterlevande make har så kallad slumrande rätt till ersättning, om avträdelsen sker tidigast fem år innan han fyller 55 år. Även i detta fall skall ersättningen betalas först sedan personen fyllt 55 år.

Avträdelseersättning kunde erhållas bara för en sådan gårdsbruksenhet som har i lagen stadgad minimiförsäljningsinkomst av lantbruk. Har avträdelaren betydande inkomster av annat än gårdsbruk, skall detta vara ett hinder för avträdelseersättning.

Avträdelseersättningen skall bestå av ett grundbelopp och ett avträdelsetillägg. Grundbeloppet skall i regel bestämmas på samma sätt som full invalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Avträdelsetilläggets storlek skall vara beroende av antalet åkerhektar som tas ur lantbruksproduktionen och antalet husdjur. Avträdelseersättningen kan högst vara lika stor som en generationsväxlingspension. Grundbeloppet skall betalas tills avträdelaren fyller 65 år. Avträdelsetillägg skall betalas tills avträdelaren går i pension, dock minst under en tid av sex år.

I propositionen föreslås dessutom ändring av lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om pension för arbetstagare, folkpensionslagen och lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1993 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft från början av 1993. Den föreslagna lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare skall tillämpas på fall, där avträdelsen sker senast under år 1995. Avträdelseersättningssystemet skall sålunda vara i kraft fram till samma tidpunkt som lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare.

ALLMÅN MOTIVERING

1. Nuläget

Vid sidan av utvecklingen av lantbrukets struktur är balanseringen av lantbruksproduktionen ett av de centrala målen för lantbrukspolitiken i Finland. Genom å ena sidan avträdelsepensionssystemet för lantbruksföretagare och å andra sidan avtal mellan staten och odlarna om minskad lantbruksproduktion har en reducering av lantbruksproduktionen eftersträvt.

Avträdelsepensionssystemet enligt lagen om avträdelsepension (16/74) har tillämpats sedan 1974. Genom en lag av år 1990 (1304/90) förlängdes giltighetstiden för lagen så att den gäller avträdelser som sker under åren 1991 och 1992. Med stöd av lagen har pension beviljats lantbruksföretagare som avstår från lantbruksproduktionen och har fyllt 55 år samt 45 år fylld änka eller kvinnlig lantbruksföretagare som avstår tillsammans med sin make. Avståendet från lantbruksproduktionen kan ha skett genom försäljning av lägenheten eller del därav som tillskottsområde, genom beskogning av åkrarna eller, från och med den 1 augusti 1986, genom att lämna åkrarna obrukade i sin ägo.

Fram till utgången av 1991 har 17 267 gårdsbruksenheter varit föremål för avträdelse. Av åkerarealen har 8 103 hektar beskogats och 44 491 hektar överlåtits att användas som tillskottsmark. Under åren 1986—1991 har 83 135 hektar åker tagits ur produktionen på grund av förbindelse om att inte odla åker. Att ge en dylik förbindelse har under de senaste åren varit det avträdelsetsätt som haft den största betydelsen vid övergång till avträdelsepension.

De avtal om minskad lantbruksproduktion som ingås med staten har grundat sig på lagen om begränsning av nyttjande av åker (216/69), lagen om avträdelsevederlag (19/74), lagen om styrning av lantbruksproduktionen (446/77), lagen om styrning och balansering av lantbruksproduktionen (81/83) och lagen om balansering av lantbruksproduktionen (1261/89).

Lagen om balansering av lantbruksproduktion är en ramlag, där statsrådet givits fullmakt att inom ramen för tillbudsstående resurser fatta beslut om balanseringsåtgärderna och deras detaljerade innehåll. Förutsättningarna och villkoren för avtalen har varierat från

år till år i enlighet med behoven att styra lantbruksproduktionen.

Det faktum att man går i avträdelsepension närmast från små och svagt odlade växtodlingslägenheter har visat sig vara en svaghet i avträdelsepensionssystemet med tanke på balanseringen av lantbruksproduktionen. Att dessa lägenheter tagits ur produktionen har inte haft tillräckligt stor betydelse för överproduktionen. Rätten till avträdelsepension har inte bundits till lantbruksproduktionens effektivitet och produktionsinriktningen, till exempel effektiv kreatursskötsel, har inte heller inverkat på avträdelsepensionens belopp. Avträdelsepensionens storlek har enbart varit beroende av antalet åkerhektar som tas ur lantbruksproduktionen. Därtill har beräkningssättet för pensionen gynnat små lägenheter, eftersom pensions-tillväxten varit högre för de första åkerhektaren. Avträdelsepensionssystemet har förorsakat betydande kostnader för staten. Detta har delvis berott på att odlare i ålderspensionsåldern också haft rätt till avträdelsepension. Utbetalningen av avträdelsepensionen har fortsatt, om och minskad, parallellt med övriga pensioner under avträdares hela livstid.

För en odlare som överväger att avstå från lantbruksproduktionen har problemet med de avtal, som ingås mellan odlarna och staten, varit att beslut om dem har fattats varje år. Förutsättningarna och villkoren för avtalen har varierat. Dessutom har de tryggt utkomsten för den odlare som avstår från lantbruksproduktionen bara för en viss tid. Då ersättning för minskning av produktionen till exempel betalats för fem år, har det från det avtalet upphörde fram till ålderspensionsåldern uppstått en period, under vilken odlaren borde ha kunnat få sin utkomst av annat än lantbruket. En möjlighet har härvid varit att gå i avträdelsepension. På grund av det svaga sysselsättningsläget på landsbygden har de övriga utkomstalternativen varit begränsade. Delvis av dessa orsaker har de äldre odlarna inte i tillräcklig grad ingått avtal om att upphöra med lantbruksproduktionen eller så har de börjat bedriva lantbruk på nytt efter det avtalsperioden gått ut.

De avträdelseåtgärder som baserar sig på lagen om avträdelsepension och avtalen om minskad lantbruksproduktion har i sin nuvarande form visat sig vara otillräckliga såsom

medel för balansering av produktionen. Den internationella handelns frigörelse och integrationsutvecklingen i Europa förutsätter att lantbrukets lönsamhet väsentligt förbättras och att produktionsbasen inskränks. I en promemoria given av justeringsarbetsgruppen för Lantbruk 2000-programmet (arbetsgruppromemoria JSM 1992:3) konstateras, att en anpassning av lantbruksproduktionen att bättre motsvara den inhemska konsumtionen förutsätter att såväl produktionen av de mest centrala husdjursprodukterna som åkerarealen och växtproduktionen skall minskas. Vid bedömningen av de lantbrukspolitiska åtgärderna konstaterade arbetsgruppen att produktionsminskningsavtalen närmast borde inriktas på en minskning av odlingsarealen och hela gårdsbruksenheter liksom även på en användning av åkern, där miljöfaktorerna beaktas. Genom avträdelsepensionssystemet borde man främja att lägenheter, vilka ägs av äldre producenter som likväl är under pensionsåldern, helt beskogas eller lämnas obrukade.

2. Avträdelssystemen i Europeiska gemenskaperna

Europeiska gemenskapernas råd har den 25 april 1988 utfärdat förordning (EEG) nr 1096/88 om grundande av ett system för främjande av avstående från odling inom Europeiska gemenskaperna. Förordningen är en harmoniserande författning, som fastställer ramar för förtidspensionssystemen för lantbruksbefolkningen i Europeiska gemenskapernas (EG) medlemsstater. I det system som avses i förordningen kan ingå årligt understöd och hektarbaserat tilläggsunderstöd, som betalas till heltidsodlare som avstår från lantbruket, samt understöd till avlönade lantbruksarbetare eller familjemedlemmar. Årligt understöd kan beviljas lantbruksföretagare som fyllt 55 år och som avstår från all lantbruksproduktion fram till den normala pensionsåldern. Denna tid får inte vara kortare än fem år, men den kan förlängas utöver den normala pensionsåldern. Avträdelserna sker genom beskogning av åkrarna, genom att använda dem för andra ändamål än lantbruk som är lämpliga med avseende på bevarandet av miljökvaliteten, eller genom att avbryta lantbruksproduktionen. Det europeiska lantbrukets styrnings- och garantifond beviljar medel till kostnaderna för medlemsstater-

nas avträdelssystem på villkor som nämns i förordningen.

Ett förtidspensionssystem enligt förordningen har i praktiken tillämpats bara i en medlemsstat inom gemenskapen. I Tyskland finns ett gällande avträdelsepensionssystem för lantbruksföretagare, på grund av vilket avträdelsepension beviljas lantbruksföretagare i åldern 58—64 år, som lämnar åkrarna obrukade, beskogar dem eller överlåter odlingsmarken för förbättrande av lantbrukets struktur. Ett villkor för pension är att gårdsbruksenheter inte har splittrats under de fem senaste åren. Av avträdelserna förutsätts att han erlagt försäkringspremier för minst 180 kalendermånader före ansökan om pension. Avträdelsepensionen består av en pensionsandel och ett arealbaserat tillägg. Tillägget fastställs utgående från avkastningsvärdet för den areal som lämnas obrukad.

EG-Kommissionen har vid reformeringen av gemenskapens lantbrukspolitik också berett ändringar i odlarbefolkningens förtidspensionssystem. Det nya förtidspensionssystemet baserar sig på ett pensionsstöd, som erbjuder utkomst åt äldre odlare som avstår från lantbruksproduktionen. En lantbruksföretagare som fyllt 55 år och som under åtminstone de tio senaste åren bedrivit lantbruk på heltid kan få stöd. Stödet betalas i form av en årlig grundersättning och ett hektartillägg från avträdelsetidpunkten fram till den normala pensionsåldern. Utbetalningen av stödet kan inte fortgå över tio år och betalas inte heller efter det mottagaren fyllt 70 år.

3. Propositionens mål

För att begränsa lantbruksproduktionen och korrigera de missförhållanden som iakttagits i avträdelsepensionssystemet föreslås att en lag om avträdelseersättning för lantbruksföretagare stiftas. Avträdelsepensionssystemet som är i kraft till utgången av 1992 skulle inte längre förlängas. Syftet med avträdelseersättningssystemet är att i fortsättningen åtminstone delvis också ersätta de minskningsavtal som ingås mellan staten och äldre odlare och som eftersträvar en balansering av lantbruksproduktionen.

Genom det föreslagna avträdelseersättningssystemet minskas överproduktionen på såväl spannmål som kreaturshushållningsprodukter.

Ett villkor för avträdelsetersättning är att all lantbruksproduktion upphör på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelseten. Det enda avträdelsetersättet är att lämna åkrarna obrukade, vilket har en omedelbar minskande inverkan på produktionen. Bara sådana gårdsbruksenheter, där produktionsbortfallet har en väsentlig produktionsbalansrande betydelse, kan omfattas av ersättningen. Detta eftersträvas genom att förutsätta en viss minimiförsäljningsinkomst av lantbruk av den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelseten. Det sätt på vilket ersättningen bestäms gör att en avträdelseten blir ett lönsammare alternativ än vad nu är fallet på medelstora växtodlingslägenheter och kreaturlägenheter. På motsvarande sätt blir avträdelsetersättningens belopp på små växtodlingslägenheter mindre jämfört med avträdelseterspensionens belopp.

Genom avträdelsetersättningen, som är avsedd för heltidssysselsatta aktiva odlare i åldern 55—64 år, tryggas utkomsten för dem som redan före ålderspensionsåldern upphör med att bedriva lantbruk. Avträdelsetersättningssystemet är ett alternativ till en generationsväxling i fall, där gårdsbruksenheten inte har förutsättningar till en fortsatt lönsam verksamhet eller saknar övertagare som kunde fortsätta verksamheten. Propositionens mål är att ålders- eller invalidpensionsskyddet för en odlare som avstår från lantbruksproduktionen inte försvagas därför att han av orsaker, som är produktionspolitiskt motiverade, avstår från att bedriva lantbruk före ålderspensionsåldern.

Då propositionen utformats har man strävat efter att beakta den av rådet givna förordningens principer för systemet för främjande av avstående från odling inom EG jämte de planerade ändringarna i det.

4. De viktigaste förslagen

4.1. Åldersgränserna

Lantbruksföretagare i åldern 55—64 år kan få avträdelsetersättning. Eftersom arbetspensions- och folkpensionssystemet tryggar utkomsten för de odlare som fyllt 65 år, är det inte ändamålsenligt att bevilja ålderspensionstagare avträdelsetersättning. Den undre åldersgränsen för ersättning, som är densamma som i det gällande generationsväxlingspensionssystemet, grundar sig helt på lantbrukspolitiska

mål. En förbättring av lantbrukets struktur och konkurrensförmåga förutsätter att även lantbrukarnas åldersstruktur förbättras. För att avträdelsetersättningen skall bli ett verkligt alternativ till en generationsväxling och ett fortsättande av lantbruksverksamheten, bör de undre åldersgränserna för avträdelsetersättning och generationsväxlingspension vara enhetliga.

Att upphöra med odlingen och avstå från boskapsskötseln är alltid ett avgörande som gäller den enskilda lägenheten. Med beaktande av åldersskillnaden mellan odlarmakarna föreslås att en make som fyllt 50 år har slumrande rätt till avträdelsetersättning. Härvid undviks att beslutet om att avstå från lantbruket uppskjuts därför att den yngre maken skulle bli utan utkomst. Ett villkor är att den äldre maken är minst 55 år gammal och även uppfyller de övriga förutsättningarna för avträdelsetersättning. Avträdelsetersättning betalas dock alltid först efter det man fyllt 55 år. För att förenhetliga generationsväxlingspensions- och avträdelsetersättningssystemen föreslås där till att make till arbetsförmögen lantbruksföretagare, efterlevande make och delägare i sammanslutning under vissa förutsättningar också har slumrande rätt till ersättning.

4.2. Övriga villkor för ersättning

I förslaget har man strävat efter att villkoren för avträdelsetersättning skall vara enhetliga med villkoren för generationsväxlingspension för lantbruksföretagare till den del de mål i systemen som avviker från varandra inte annat förutsätter.

Berättigad till avträdelsetersättning är sådan odlare som på heltid och aktivt odlat sin lägenhet under de fem sista åren omedelbart före avträdelseten och härvid själv deltagit i arbetet. På samma sätt som i generationsväxlingspensionssystemet föreligger inte rätt till ersättning, om avträdelsetens årsinkomster av annat än gårdsbruk under de fem senaste åren överstiger cirka 60 000 mark.

Genom den föreslagna lagen eftersträvas att den åker som tas ur lantbruksproduktionen har en väsentligt minskande inverkan på produktionen. Därför föreslås att avträdelsetersättning inte erhålls från lägenhet, där odlingen de facto redan upphört till exempel på grund av avtal som ingåtts för att balansera produktionen. Undantag utgör trädesläggning, för vilken sta-

ten erlägger premie, samt så kallad tvångsträdesläggning, d.v.s. trädesläggning för att erhålla befrielse från att erlägga exportkostnadsavgift enligt åkerarealen. En dylik trädesläggning har skett för att minska lantbruksproduktionen och har varit ett medel för att temporärt ta åker ur produktionen.

En gårdsbruksenhet, från vars åkerareal under de tre senaste åren före avträdelserna har överlåtits eller i samband med avträdelserna överlåtits andra än oväsentliga områden för lantbruksändamål, kan inte omfattas av avträdelseersättningsystemet. Stadgandet harmoniserar med kraven i landsbygdsnärings- och generationsväxlingspensionslagstiftningen, enligt vilka gårdsbruksenheten inte får ha splittats på ett menligt sätt under de 10 senaste åren. Den retroaktiva tiden, som kontrolleras, är dock kortare, eftersom en lägenhet inom avträdelseersättningsystemet är på väg bort ur produktionen. På rätten till avträdelseersättning inverkar dessutom bara överlåtelse av åker, eftersom skogsmarken även för övrigt blir utanför avträdelseersättningsystemet.

I motsats till generationsväxlingspensionsystemet samt landsbygdsnäringslagstiftningen förekommer i den föreslagna lagen inget villkor om att ersättningssökanden måste bo på gårdsbruksenheten. Eftersom det primära syftet med avträdelseersättningsystemet är att ta bort åker ur produktionen, har som villkor för ersättning inte uppställts att avträdelserna borde ha odlat åkrarna och härvid ha bott på lägenheten. Det väsentliga är att effektivt odlade områden tas ur produktionen. Genom andra lantbrukspolitiska styrningsmedel eftersträvas fortsättningsvis att landsbygden förbli bebodd.

Det i den föreslagna lagen avsedda avträdelsetillägget innebär att åkrarna lämnas obrukade. Avträdelserna skall varaktigt upphöra med att bedriva lantbruk och ge en förbindelse om att han inte använder eller arrenderar ut gårdsbruksenhetens åker- eller trädgårdsmark eller produktionsbyggnader för lantbruksproduktion. Dessutom skall avträdelserna förbinda sig att han inte under en tid av sex år överläter åker av gårdsbruksenheten och inte heller därefter under den tid någon av avträdelserna på gårdsbruksenheten är berättigad till avträdelseersättning. I praktiken upphör således bedrivandet av lantbruk varaktigt för avträdelseersättningsmottagarens vidkommande och den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel-

sen tas ur produktionen för åtminstone sex år. Om lantbruksföretagaren är 55 år vid avträdelsetidpunkten, tas gårdsbruksenheten ur produktionen för 10 år, och om hans make är 50 år, upphör lantbruket på lägenheten för en tid av 15 år. Gårdsbruksenhetens skogsmark och impediment blir utanför de förbindelser som förutsätts i den föreslagna lagen. Sålunda är det tillåtet att överläta dylik mark även under den tid avträdelseersättning erhålls.

4.3. Ersättningens belopp och utbetalning

Avträdelseersättningen består av ett grundbelopp och ett avträdelsetillägg. Grundbeloppet beräknas på samma sätt som generationsväxlingspensionens grundbelopp. Det motsvarar i regel full invalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69). På grundbeloppet inverkar sålunda hur länge verksamheten enligt lagen om pension för lantbruksföretagare har pågått samt de arbetsinkomster som fastställts för avträdelserna med stöd av nämnda lag. Tiden från avträdelserna till ålderspensionsåldern beaktas också som till ersättning berättigande tid. Grundbeloppet vid samordningen av förmåner är en ersättning som jämställs med de grundpensioner som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare.

Avträdelsetillägget bestäms å sin sida utgående från antalet åkerhektar och husdjur på gårdsbruksenheten. Intensiteten i det lantbruk som bedrivits inverkar sålunda på avträdelseersättningen genom såväl grundbeloppet som avträdelsetillägget. Beloppet av generationsväxlingspensionens kompletteringsdel betraktas likväl som maximibelopp för avträdelsetillägget. Härvid blir avträdelseersättningen inte större än lantbruksföretagarens pensionsskydd i ålderspensionsåldern.

Avträdelseersättning betalas månatligen tills mottagaren av avträdelseersättning går i ålderspension, förutsatt att de i den föreslagna lagen avsedda förbindelserna har iakttagits. Till åtskillnad från förtidspensionsystemet inverkar förvärvsinkomsterna under ersättningstiden inte på utbetalningen av avträdelseersättningen, eftersom avträdelseersättningen inte i alla fall ger en utkomst som motsvarar fullt pensionskydd. Mottagaren av avträdelseersättning får inte den andel som motsvarar folkpensionen, vilken utbetalas till dem som får generations-

växlingspension, individuell förtidspension eller arbetslöshetspension.

Då avträdaren fyller 65 år ändras ersättningens grundbelopp till en lika stor ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Vid samma tidpunkt upphör i allmänhet också utbetalningen av avträdelsetillägget. Avträdaren garanteras dock avträdelsetillägg under minst sex år. Utbetalningen av avträdelsetillägg indras för den tid, under vilken avträdaren till exempel får full invalidpension. Om avträdelsetillägg på grund härav inte har betalats för en tid av sex år före ålderspensionsåldern, påbörjas utbetalningen av tillägget på nytt från och med 65 års åldern, dock till ett belopp som är 50 procent av fullt tillägg. Det minskade tillägget betalas tills avträdelsetillägg allt som allt har erlagts för sex år. På samma sätt förfars då lantbruksföretagaren avstår från lantbruket efter det han fyllt 59 år. Syftet med stadgandet är att också odlare nära ålderspensionsåldern skall fås med i avträdelseersättningssystemet.

Avträdelseersättningen är skattepliktig inkomst för mottagaren. Med stöd av gällande stadganden i lagen om skatt på inkomst och förmögenhet (1240/88) kan den betraktas förvärvsinkomst, eftersom det är fråga om ersättning som erhållits utöver eller i stället för skattepliktig förvärvsinkomst. Avträdelseersättningen är inte pensionsinkomst som berättigar till pensionsinkomstavgörande.

4.4. Verkställighet av systemet

Det föreslagna avträdelseersättningssystemet anknyter till såväl pensions- som produktionsminskningssystemen. Verkställigheten av systemet ombesörjs av lantbruksföretagarnas pensionsanstalt samt kommunernas landsbygdsnäringsmyndighet och landsbygdsnäringsdistriktet, som också handhar lantbruksföretagarnas generationsväxlingspensionssystem och det utgående avträdelsepensionssystemet. Det ankommer på landsbygdsnäringsmyndigheterna att sköta de övriga uppgifterna som hänför sig till styrningen och balanseringen av lantbruksproduktionen.

Med avvikelse från generationsväxlingspensionssystemet förekommer ingen skild rätt att söka ändring i landsbygdsnäringsmyndighets utlåtande. Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet och i vissa fall landsbygdsnärings-

distriktet ger utlåtande i avträdelseersättningsärendet till pensionsanstalten, men utlåtandet är inte ens beträffande lantbruksförutsättningarna bindande för pensionsanstalten. Den som söker ersättning har rätt att hos pensionsnämnden söka ändring i pensionsanstaltens ersättningsbeslut i dess helhet. Man fastnade för det föreslagna tillvägagångssättet visavi avgörande och ändringsökande, eftersom lantbruksförutsättningarna för avträdelseersättning är entydiga och inte lämnar rum för dessvidare prövning för den som avgör ärendet. I praktiken har landsbygdsnäringsmyndigheternas utlåtande om lantbruksförutsättningarna för ersättning väsentlig betydelse då pensionsanstalten avgör avträdelseersättningsärendet. Den föreslagna ordningen för avgörande och ändringsökande försnabbar behandlingen av ersättningsärendet och gör den klarare.

4.5. Lagändringar som har samband med den föreslagna lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare

Avträdelseersättningens grundbelopp bestäms på grundval av verksamhet enligt lagen om pension för lantbruksföretagare på samma sätt som full invalidpension eller generationsväxlingspensionens grundbelopp. Därför jämsätts avträdelseersättningens grundbelopp vid samordningen av förmåner med grundpensionerna i arbetspensioneringen på samma sätt som också förfarits med generationsväxlingspensionens grundbelopp. De föreslagna ändringarna i de övriga lagarna beror på detta.

5. Beredningen av ärendet

I samband med lantbruksinkomstavgörandet för prissättningsåret 1992/93 mellan statsrådet och lantbruksproducenternas centralorganisationer träffades en överenskommelse om att en avträdelseersättning föreslås bli tagen i bruk från ingången av 1993. I detta sammanhang kom man även överens om principerna i systemet. Propositionen har beretts av tjänstemän och har behandlats i en arbetsgrupp, som tillsattes i samband med lantbruksinkomstförhandlingarna.

6. Propositionens ekonomiska verkningar

De föreslagna avträdelseersättningarna skall

betalas av statens medel. Avträdelseersättning utgår på grundval av avträdelser som sker under åren 1993—1995. Under antagande att 1 000 lägenheter årligen omfattas av avträdelseersättningssystemet och om hektarersättningen vore 50 mark per månad per hektar och husdjursersättningen 200 mark per månad per husdjursenhet, kan de årliga ersättningskostnaderna som systemet medför uppskattas till följande:

år	milj. mk
1993	25
1994	71
1995	114
1996	128
1997	115
2000	75

Kostnaderna har uppskattats i 1992 års nivå med användning av i lagen om pension för arbetstagare avsett index. Den totala ersättningsutgiften uppskattas bestå av till hälften en grundbeloppsdel och till hälften en avträdelsetilläggsdel. Då kostnaderna uppskattats har såsom minskande faktor inte beaktats att utan avträdelseersättningssystem skulle en del av avträdelarna börja få invalidpension eller individuell förtidspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Såsom kostnadsökande faktor har inte heller beaktats att en mottagare av avträdelseersättning ökar sin rätt till pension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare under den tid han får avträdelseersättning. I uppskattningen har som kostnadsökande faktor inte heller beaktats att

rätten till familjepension efter en mottagare av avträdelseersättning kvarstår i heffektiv form.

Som en följd av avträdelseersättningssystemet minskar beloppet av exportkostnaderna för lantbruksprodukter. Under antagandet att 1 000 gårdsbruksenheter, av vilka cirka 80 procent vore lägenheter med husdjursskötsel, varje år omfattas av systemet, skulle exportkostnaderna minska med uppskattningsvis 120 miljoner mark per år. Motsvarande avträdelseersättningsutgift vore approximativt 50 miljoner mark.

På grundval av de förhandlingar enligt lantbruksinkomstlagen (736/89) som förts mellan statsrådet och lantbruksproducenternas centralorganisationer har i samband med lantbruksinkomstavgörandet för prissättningsåret 1992/93 överenskommit att hälften av kostnaderna för avträdelseersättningssystemet räknas som lantbrukets andel. I avgörandet gällande prissättningsåret 1992/93 har som förskott beaktats 18 miljoner mark.

7. Samband med andra propositioner

Propositionen har utformats med beaktande av planerade nyordningar inom lantbruksförvaltningen, på grund av vilka bland annat benämningarna på lantbruksmyndigheterna ändras. Avsikten är att samtidigt avlåta en proposition till riksdagen med förslag till lag angående landsbygdsnäringsförvaltningen. Enligt nämnda förslag blir benämningen landsbygdsdistrikt landsbygdsnäringsdistrikt. Eventuella ändringar i dessa arrangemang bör beaktas i behandlingen av denna proposition.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om avträdelseersättning för lantbruksföretagare

I början av lagen finns allmänna stadganden. Därefter följer stadganden om villkoren för avträdelseersättning rörande avträdelaren, gårdsbruksenheten och avträdelsettet. En egen grupp bildar stadgandena om bestämmande av, ansökan om och utbetalning av avträdelseer-

sättning. I slutet finns stadganden om verkställigheten av lagen, sökande av ändring och täckande av kostnaderna. I lagen ingår hänvisningar till lagen om pension för lantbruksföretagare och andra stadganden i pensionssystemet.

Allmänna stadganden

1 §. Med stöd av lagen beviljas avträdelseer-

sättning lantbruksföretagare, som varaktigt avstår från att bedriva lantbruk på i lagen avsett sätt under åren 1993—1995.

2 §. Paragrafen innehåller definitionerna på lantbruksföretagare och gårdsbruksenhet.

Enligt 1 mom. avses med lantbruksföretagare en idkare av gårdsbruk som för egen eller gemensam räkning bedriver lantbruk och själv deltar i arbetet. Definitionen motsvarar definitionen på lantbruksföretagare i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare. Av definitionen på gårdsbruksenhet i paragrafens 2 mom. samt av definitionen på avträdare i 4 § följer att lantbruksföretagare, som bedriver lantbruk endast med stöd av arrendeavtal, inte kan omfattas av den föreslagna lagen.

Enligt 2 mom. avses med gårdsbruksenhet en sådan av en eller flera lägenheter eller lägenhetsdelar bestående enhet för bedrivande av gårdsbruk vilken förvaltas som en helhet. Definitionen överensstämmer med begreppet gårdsbruksenhet i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90). Den föreslagna lagen förutsätter enligt 5 § 1 mom. 1 punkten dessutom att den gårdsbruksenhet som avträdarna äger består av minst tre hektar åker som nyttjats för lantbruksproduktion.

I gårdsbruksenhet som avses i den föreslagna lagen ingår inte sådana områden som besutts med stöd av arrendeavtal, inte ens då avtalen varit långvariga. Till den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen hör däremot nog också utarrenderade områden och de avträdelseätagårdar som lagen avser skall gälla även dem. I situationer, där avträdarna vid sidan av den egentliga gårdsbruksenheten också äger andel i annan gårdsbruksenhet, som i de flesta fall tillhör ett dödsbo, anses avträdarnas andel av den andra gårdsbruksenheten höra till den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel- sen bara, om avträdarna odlar den på grundval av hävdvunnet sämjoskifte. Detta har betydelse vid granskning av huruvida i 9 § avsedda förbindelser givits för hela den brukningsenhet som är föremål för avträdelsen samt vid beräkningen av den i 14 § avsedda hektarersättnings storlek.

3 §. I paragrafen stadgas om när avståendet från lantbruksproduktionen som avses i den föreslagna lagen anses ha skett. Som avträdelsetidpunkt betraktas den tidpunkt, då i 9 § avsedda förbindelser om att avstå från lantbruksproduktionen har tillställts kommunens

landsbygdsnäringsmyndighet, landsbygdsnä- ringsdistriktet eller lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Genom förordning stadgas att de av lantbruksföretagarnas pensionsanstalt be- fullmäktigade ombuden jämställs med pensi- onsanstalten. Avträdelsetidpunkten är avgörande vid prövning av huruvida villkoren för ersättning uppfylls samt vid bestämmande av den tidpunkt vid vilken ersättningen börjar.

4 §. I paragrafen fastställs vem som betraktas såsom till avträdelseersättning berättigade av- trädare. Rätt till ersättning har lantbruksföretagare som äger den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen eller del därav, dennes äkta make, fastän han inte har äganderätt till gårdsbruksenheten, samt efterlevande make under förutsättning att gårdsbruksenheten hör till egendom, i vilken den efterlevande maken har giftorätt. Kretsen av personer som är berättigade till ersättning vore enhetlig med motsvarande krets inom generationsväxlings- pensionssystemet.

5 §. I paragrafen stadgas om de förutsättningar för avträdelseersättning som gäller av- trädaren. Som granskningstid tas de fem senaste åren på samma sätt som i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare. Femårsperioden visar att bedrivandet av lantbruk på heltid är hävdvunnet. Huruvida villkoren för ersättning uppfylls för denna tid kan utredas bland annat med hjälp av beskattningsuppgifterna.

Enligt 1 mom. 1 punkten är ett villkor att avträdaren fram till avträdelsen bedrivit lantbruk på minst tre hektar åker på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen. Till åtskillnad från generationsväxlingssystemet, där överlåtaren förutsätts ha odlat minst en fjärdedel av gårdsbruksenhetens åkerareal och där minimistorleken för gårdsbruksenheten är två hektar åker, är minimiodlingskravet för avträdaren tre hektar oberoende av gårdsbruksenhetens totala åkerareal. Minimigränsen som förutsätts i den föreslagna lagen är densamma som i de avtal om begränsning av användningen av åker, som ingås med stöd av lagen om balansering av lantbruksproduktionen.

I 1 mom. 2 punkten stadgas om biinkomster som är ett hinder för avträdelseersättning, d.v.s. om inkomster av annat än gårdsbruk. Syftet med stadgandet är att rikta avträdelseersättningen mot heltidsodlare. Biinkomstgranskningen görs skilt för varje sökande. Stadgandet

om definitionen på biinkomster och deras maximibelopp (63 272,73 mark i 1992 års nivå) är detsamma som i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare. I generationsväxlingspensionssystemet medtas inkomster som upphör på grund av överlåtelsen av gårdsbruksenheten inte i biinkomsterna. På motsvarande sätt lämnas inkomster som upphör på grund av avståendet från lantbruket obeaktade i avträdelseersättningsystemet. Dylika inkomster kan till exempel vara dagpenningar som grundar sig på lantbruksföretagarverksamheten samt inkomster av sådana förtroendeuppdrag som baserar sig på bedrivandet av lantbruk och som upphör då lantbruksföretagaren slutat bedriva lantbruk. Avsikten är att genom förordning stadga om motsvarande preciseringar i biinkomstdefinitionen som finns i förordningen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare. Stadgandet om maximibiinkomster tillämpas på samma sätt som i generationsväxlingspensionssystemet. Biinkomsterna beräknas sålunda utgående från skatteuppgifterna för de fem senaste kalenderåren utan indexförhöjning av årsinkomsterna. Med biinkomster avses förvärvs- och kapitalinkomster av annat än gårdsbruk. Inkomster av renskötsel och yrkesmässigt fiske räknas också till biinkomsterna.

I 2 mom. stadgas om att avträdaren anses ha fortsatt att bedriva lantbruk även på en åkerareal som lagts i träda så att staten betalar trädespremie för den, eller som lagts i träda för att odlaren skall befrias från exportkostnadsavgift enligt åkerarealen. Genom detta undantagsstadgande tryggas rätten till avträdelseersättning även för de lantbruksföretagare som lagt en så stor andel av sin åkerareal i träda att de inte haft tre hektar i egen odling. De övriga avtalen med staten om begränsning av nyttjande av åker uppfyller inte kravet gällande bedrivande av lantbruk.

6 §. I paragrafen stadgas om åldersvillkoren för rätten till avträdelseersättning. Rätt till avträdelseersättning har lantbruksföretagare som vid avträdelsetidpunkten är minst 55 år, men som inte har fyllt 65 år.

I 2 mom. stadgas om den s.k. slumrande rätten till avträdelseersättning. Stadgandet motsvarar den slumrande pensionsrätt, varom stadgas i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare. En avträdare som vid avträdelsetidpunkten har fyllt 50 år omfattas av den vilande rätten till ersättning. Den äldre

make eller delägaren i sammanslutningen måste uppfylla det egentliga åldersvillkoret för avträdelseersättning, d.v.s. han bör ha fyllt minst 55 år vid avträdelsetidpunkten.

I 3 mom. stadgas om att avträdelseersättning dock inte betalas för tiden innan avträdaren fyller 55 år.

7 §. I paragrafen stadgas om vilka pensioner som är ett hinder för rätten till avträdelseersättning. Dessa hindrande pensioner tryggar redan utkomsten för den som avstår från lantbruksproduktionen, varvid det inte finns något behov av avträdelseersättning.

Enligt punkterna 1 och 2 är samma pensioner som hindrar generationsväxlingspensionen också ett hinder för avträdelseersättning. Pensioner som hindrar avträdelseersättning är förutom individuell förtidspension, arbetslöshetspension, förtida ålderspension och tillsvidare beviljad invaliditetspension enligt folkpensionslagen (347/56) också motsvarande pensioner enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Delinvalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare hindrar dock inte avträdelseersättning. För viss tid beviljad invalidpension enligt folkpensionslagen eller lagen om pension för lantbruksföretagare är inte heller något hinder för avträdelseersättning.

I 3 punkten stadgas om att avträdare inte har rätt till avträdelseersättning, om han själv eller hans make har blivit beviljad generationsväxlingspension. Generationsväxlingspensionen och avträdelseersättningen är alternativ som utesluter varandra och odlarmakar kan inte omfattas av båda systemen. Ett villkorligt beslut om rätt till generationsväxlingspension hindrar inte ännu rätten till avträdelseersättning.

Gårdsbruksenheten

8 §. I paragrafen stadgas om lantbruksvillkoren för avträdelseersättning. Syftet med villkoren är speciellt att stöda systemets lantbrukspolitiska mål.

Enligt 1 mom. 1 punkten föreligger inte rätt till avträdelseersättning, om åkermark av den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsern har överlåtits för lantbruksändamål under de tre senaste åren före avträdelsern. Samma gäller i situationer, där åker i samband med avträdelsern överläts för nämnda ändamål. Avträdaren kan till exempel inte förfara så att han

säljer gårdsbruksenhetens bästa åkerområden och får avträdelseersättning för återstoden av den. Det kan inte anses motiverat att godkänna en dylik verksamhet, eftersom hela arealen för gårdsbruksenheten även i detta fall hade inverkat på avträdelseersättningens grundbelopp storlek, ehuru avträdelsetillägget nog bestäms endast utgående från de åkerhektar som avträddarna äger vid avträdelsetidpunkten. Däremot är det nog möjligt att sälja åker till exempel som tomtmark, eftersom överlåtelsen inte sker för lantbruksändamål.

I anslutning till 1 mom. 1 punkten stadgas i 2 mom. att överlåtelser av oväsentliga åkerområden dock inte är något hinder för avträdelseersättning, fastän överlåtelserna också hade skett för lantbruksändamål. Avsikten är att i konformitet med tillämpningspraxisen för stadgandena om splittring betrakta sådana överlåtelser som oväsentliga, som omfattar högst 5 procent av gårdsbruksenhetens åkerareal. Enligt 2 mom. är inte heller ägobyten i samband med nyskifte eller överlåtelse av åkermark på grund av tvingande ekonomiska svårigheter några hinder för avträdelseersättning.

I 1 mom. 2 punkten stadgas om att över en tredjedel av jordbruksjordsarealen på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelser skall vara åker- och trädgårdsmark. Enligt 2 § 2 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare består jordbruksjorden av åker- och trädgårdsmarken samt av 1/10 av den växtliga skogsmarken i södra Finland, 1/15 i mellersta Finland och 1/20 i norra Finland. Syftet med stadgandet är att rikta avträdelseersättningen mot de gårdsbruksenheter, där arbetsinkomsten enligt lagen om pension för lantbruksföretagare och därmed även avträdelseersättningens grundbelopp i huvudsak intjänats av åkern och inte av skogsmarken.

I 1 mom. 3 punkten stadgas om avtal som ingås med staten i avsikt att minska lantbruksproduktionen och som hindrar avträdelseersättning. Dyliga avtal är för det första de avtal som delvis eller helt begränsar såväl kreaturs- som växtproduktionen på lägenheten. Till exempel de avtal om minskad lantbruksproduktion som ingicks 1991 och som enbart förutsatte att mjölkboskapsskötseln upphörde och som inte förutsatte ens ett partiellt avstående från odlingen, är inget hinder för avträdelseersättning. Ett villkor är även då att odlingen fortgått på minst tre hektar åker och att försäljningsinkomsten därav är i 4 punkten

stadgade belopp på minst 3 000 mark per hektar. Av de avtal som enbart begränsar växtproduktionen är sådana avtal ett hinder för avträdelseersättning som gäller en väsentlig del, d.v.s. över en fjärdedel av hela åkerarealen på gårdsbruksenheten, dock inte trädesavtal. Syftet med stadgandet är att gårdsbruksenheten kan omfattas av den föreslagna lagen trots avtalet om att inte odla åker då, när avtal om att ta åkern ur lantbruksproduktionen har ingåtts till exempel för en skyddsremsa inom ett strandområde. Även då förutsätts att avträddaren fortsatt att odla minst tre hektar åker, såsom 5 § 1 mom. 1 punkten förutsätter, och i försäljningsinkomst per åkerhektar erhållit det belopp som avses i 8 § 1 mom. 4 punkten. Den ersättning som betalas med stöd av avtalet skulle fortgå parallellt med avträdelseersättningen, men den avtalsunderkastade åkerarealen skulle inte berättiga till hektarersättning i avträdelsetillägget. Ett avtal om inriktning på naturenlig odling betraktas inte som ett avtal som hindrar avträdelseersättning. De trädesavtal som inte hindrar en avträdelseersättning uppskjuter dock avträdelseersättningens början såsom konstateras i detaljmotiveringarna till 20 §.

I 1 mom. 4 punkten stadgas om de minimiförsäljningsinkomster, som borde ha influerats från den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelser. Syftet med stadgandet är att hindra att en sådan lägenhet erhåller avträdelseersättning, vars tagande ur lantbruksproduktionen inte har väsentlig minskande inverkan på produktionen.

Den beskattningsbara försäljningsinkomsten av växtodling och husdjursskötsel skall vara minst 3 000 mark för varje hektar åker på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelser. Försäljningsinkomsten beräknas som ett medeltal av de två senaste kalenderåren före avträdelser. I praktiken innebär det i allmänhet medeltalet av försäljningsinkomsten i den senaste fastställda beskattningen och den försäljningsinkomst som odlaren uppgivit i skattedeklarationen för det senaste kalenderåret. Ingen indexjustering görs i försäljningsinkomsterna, liksom inte heller i den i lagen stadgade hektarenliga inkomstgränsen. Till försäljningsinkomsterna räknas även sådan periodiserad kreatursförsäljningsinkomst som avses i 5 § 1 mom. 1 punkten inkomstskattelagen för gårdsbruk (543/67). Vid beräkningen av försäljningsinkomsterna skulle den betraktas som inkomst

under det år, för vilket den periodiserats i beskattningen. Med försäljningsinkomsterna jämföras också de ersättningar som staten betalar på grund av skördeskador.

Försäljningsinkomsten skall uppgå till nämnda marktillägg för varje hel hektar åker på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel- sen. Vid beräkningen av försäljningsinkomsten per hektar beaktas dock inte de hektar, som lagts i träda på det sätt som avses i 5 § 2 mom. i den föreslagna lagen. På motsvarande sätt skall trädespremien inte heller beaktas som försäljningsinkomst. Eftersom de tilläggsmarker avträddarna arrenderat inte hör till gårdsbruksenheten, beaktas inte arrendemarkernas hektar vid beräkningen av försäljningsinkomsten per hektar. Däremot hör utarrenderade områden till den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel- sen, varvid de beaktas vid tillämpningen av 8 § 1 mom. 4 punkten. Eftersom endast försäljningsinkomster beaktas som inkomst, och inte till exempel arrendeinkomster, har en lantbruksföretagare som arrenderat ut en väsentlig del av sin gårdsbruksenhet sålunda ingen rätt till avträdel- seersättning, om inte försäljningsinkomsterna av de minst tre hektar han haft i egen odling, eller av boskaps- skötsel, är betydande.

Avträdel- sesättet

9 §. I paragrafen stadgas hur det avstående från lantbruksproduktionen som berättigar till avträdel- seersättning sker. Avträdel- sesättet är att lämna åkrarna obrukade i sin ägo. I praktiken sker avträdel- sen så att lantbruksfö- retagaren ger en förbindelse om att avstå från lantbruksproduktionen och en försäljningsbe- gränsningsförbindelse för åkrarna. Gårdsbruksenhetens skogsmark och impediment blir utanför förbindelserna. Avträddaren kan fortsätta att bedriva skogsbruk och han har rätt att fritt överlåta skogsmark och impediment även under den tid han får avträdel- seersättning. Av 2 mom. följer dessutom att ett villkor för ersättning också är att renskötsel varaktigt upphör, eftersom renskötsel- arbetet har ökat avträdel- seersättningens grundbelopp. Den före- slagna lagen förutsätter däremot inte att ett yrkesmässigt fiske upphör, vilket ju är fallet i generationsväxlingspensionssystemet. Fastän fiske också är verksamhet enligt lagen om pension för lantbruksföretagare, förutsätter

inte balanseringen av produktionen att fisket upphör.

Genom den förbindelse om att avstå från lantbruksproduktionen som avses i 1 mom. 1 punkten förbinder sig avträddaren att inte använda eller arrendera ut gårdsbruksenhetens åker- eller trädgårdsmark eller produktionsbyggnader för lantbruksproduktion. Det är möjligt att beskoga den åkerareal som omfattas av förbindelsen även under den tid avträdel- seersättning erhålls.

Genom den försäljningsbegränsningsförbin- delse för åkern som avses i 1 mom. 2 punkten förbinder sig avträddaren att inte överlåta åker av gårdsbruksenheten under sex år från det avträdel- seersättningen började och inte heller därefter under den tid, då någon av gårdsbruks- enhetens avträddare har rätt till avträdel- seersättning eller del därav. Förbindelsens giltighetstid är således bunden vid hur länge någon av gårdsbruksenhetens avträddare har rätt till av- trädel- seersättning. En utbetalning av minskat avträdel- setillägg förutsätter också att förbindel- serna iakttas.

Om försäljningsbegränsningsförbindelsen för åker eller förbindelsen om att avstå från lantbruksproduktionen inte iakttas, måste av- trädel- seersättningen enligt 25 § indras. Om detta sker en kort tid efter avträdel- sen, till exempel inom ett år, är det vanligtvis inte möjligt att anse att lantbruksföretagaren var- aktigt avstått från att bedriva lantbruk. Härvid måste pensionsanstalten med stöd av 32 § anhålla om att försäkringsdomstolen undanrö- jer ersättningsbeslutet samt återindriva de er- sättningar som erlagts utan grund.

Enligt 3 mom. skall alla ägare till åker- och trädgårdsmarken samt produktionsbyggnader- na på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel- sen ge de förbindelser som avses i 1 mom. Eftersom avståendet från lantbrukspro- duktionen är ett avgörande som gäller lägen- heten, skall avträddarens make ge förbindelser även då, när han inte äger ens en del av gårdsbruksenheten och inte heller själv söker avträdel- seersättning. Han måste också varakt- igt avstå från att bedriva lantbruk och rensköt- sel.

I 4 mom. stadgas om situationer, där avträ- ddaren jämte make äger flera gårdsbruksenheter. Ett villkor för avträdel- seersättning är att ma- karna ge de förbindelser som avses i 9 § 1 mom. för samtliga gårdsbruksenheter. Det har

ingen betydelse, om avträdarna bedrivit lantbruk på alla sina gårdsbruksenheter eller inte.

10 §. I 1 mom. stadgas om situationer, där avträdarna vid sidan av den egentliga huvudlägenheten, som är föremål för avträdelsen, bara äger en del av en annan gårdsbruksenhet. Typiskt är att en dylik andel av en annan gårdsbruksenhet hör till ett dödsbo, i vilket avträdaren eller hans make är delägare. Såsom förklarats i detaljmotiveringen till 2 § anses i dylika fall att endast det område av sidolägenheten, som motsvarar den andel avträdarna äger, hör till avträdarnas gårdsbruksenhet. Dessutom förutsätts att avträdarna har odlat sin andel på grundval av hävdvunnet sāmjoskifte, varvid det kan anses att området förvaltats som en helhet tillsammans med avträdarnas lägenhet.

Om avträdarna har odlat andel av sidolägenhet på grundval av hävdvunnet sāmjoskifte, skall de ge de förbindelser som avses i 9 § 1 mom. även för nämnda område och det beaktas då hektarersättningen bestäms enligt 14 §. Om andelen av sidolägenheten inte har odlats på grundval av hävdvunnet sāmjoskifte, anses den inte alls höra till den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen. Härvid förutsätts inte att sidolägenhetens övriga ägare ger de förbindelser som avses i 9 § 1 mom. Avträdarna måste dock förbinda sig att upphöra med att bedriva lantbruk för egen eller gemensam räkning även på dylik lägenhet. Om alla ägare inte ger förbindelser, kan avträdelsen i praktiken också ske så att avträdarna säljer sin andel eller arrenderar ut den genom långvarigt arrendekontrakt till exempel till de övriga delägarna. Enligt 14 § 2 mom. skall avträdarnas andel härvid inte heller beaktas vid beräkningen av hektarersättningen.

Med stöd av 2 mom. kan genom förordning närmare stadgas för vilka ändamål det är möjligt att använda gårdsbruksenhetens åker och produktionsbyggnader utan hinder av de förbindelser som avses i 9 § 1 mom. Avsikten är att på motsvarande sätt som i den nuvarande förordningen om avträdelsepension (258/74) stadga att produktionsbyggnaderna kan användas för biskötsel och pålsdjursuppfödning med köpt foder, medan spannmålstork och lager för lantbruksprodukter får användas för andra gårdsbruksenheters behov. Med kommunens landsbygdsnäringsmyndighets tillstånd kan övriga produktionsbyggnader dessutom överlätas till odlare i grannskapet även för lantbrukspro-

duktion, om det finns motiverade skäl till ett dylikt förfarande. Dylikt skäl kunde till exempel vara att en odlare som bedriver kreaturskötsel behöver tilläggsutrymmen för den tid hans egna produktionsbyggnader iståndsätts. Målet är att utnyttja det befintliga byggnadsbeståndet på landsbygden, varvid behovet av tilläggsinvesteringar minskas. Att använda åkern till bete för egna hästar och bärga hö till vinterfoder för dem vore tillåtet. Torvproduktion eller tagande av mull skulle inte betraktas som lantbruksproduktion. Likaså vore det tillåtet att utan ersättning nyttja åkern såsom viltåker för viltvårdsförening. Enligt 9 § 2 mom. vore det inte tillåtet att använda åkern för renhushållning.

11 §. Ett villkor för avträdelseersättning är att avträdelsen riktar sig mot gårdsbruksenhetens hela åker- och trädgårdsareal. Vissa mindre områden eller så kallade värdefulla områden, som har betydligt större värde om de används för andra ändamål än lantbruk, föreslås dock bli lämnade utanför de förbindelser som avses i 9 §, varvid de inte heller berättigar till hektarersättning. Om ett dylikt område inte lämnas utanför förbindelserna då avträdelseersättningen söks, måste en överlåtelse av området i strid med försäljningsbegränsningsförbindelsen för åker behandlas som sådant ärende som gäller indragning av avträdelseersättningen enligt 25 §.

Avträdelseersättningens belopp

12 §. I paragrafen konstateras avträdelseersättningens delar: grundbeloppet och avträdelsestillägget. I 13—17 §§ stadgas om hur de bestäms.

13 §. I paragrafen stadgas hur grundbeloppet bestäms. Paragrafens 1 mom. innehåller definitionen på grundbeloppet. Grundbeloppet är lika stort som full invaldipension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare som hade beviljats avträdaren, om han vid avträdelse tidpunkten hade blivit arbetsoförmögen. På grundbeloppet inverkar då i regel de arbetsinkomster som fastställts för avträdaren under hela den tid hans försäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare varit i kraft. Vid beräkningen av avträdelseersättningens grundbelopp tillämpas 8 i § 2 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare, om de i denna paragraf stadgade förutsättningarna för

tillämpning uppfylls. Härvid beaktas endast de arbetsinkomster som fastställts för tiden efter den 1 januari 1983.

Beräkningen av avträdelseersättningens grundbelopp avviker dock från beräkningen av full invalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare till den del som gäller pensionen för den återstående tiden. Enligt 2 mom. skall på avträdelseersättningens grundbelopp inte tillämpas stadgandena i 8 i § 3 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare. Det innebär att den pension för den återstående tiden som ingår i avträdelseersättningens grundbelopp i regel bestäms enligt medeltalet av arbetsinkomsterna för hela försäkringstiden för lantbruksföretagarverksamheten. Om grundbeloppet likväl med stöd av 8 i § 2 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare skall bestämmas enbart enligt de arbetsinkomster som fastställts för tiden efter den 1 januari 1983, beräknas också pensionen för den återstående tiden enligt medeltalet för nämnda arbetsinkomster.

I de situationer, där en delinvalidpension eller för viss tid beviljad full invalidpension ändras till en avträdelseersättnings grundbelopp, skall vid beräkningen av den pension för den återstående tiden som ingår i grundbeloppet med avvikelse från huvudregeln tillämpas 8 i § 3 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare, om pensionen hade beviljats på grund av pensionsfall som inträffat den 1 januari 1989 eller senare. Avsikten är att beloppet av en invalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare inte måste beräknas på nytt då pensionen ändras till en avträdelseersättnings grundbelopp.

I 2 mom. stadgas dessutom att sådan rätt till pension som avträdadaren har och som grundar sig på annan verksamhet än den som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare inte skall beaktas vid beräkningen av avträdelseersättningens grundbelopp.

Av hänvisningsstadgandet till lagen om pension för arbetstagare i 3 mom. följer att stadgandena om barntillägg och samordning av pensioner också skall tillämpas på avträdelseersättningens grundbelopp. I samband med stiftandet av den föreslagna lagen föreslås att 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare ändras så att avträdelseersättningens grundbelopp enligt den föreslagna lagen skall fogas till de grundpensioner som skall beaktas i samordningen.

Stadgandena om hur avträdelseersättningens grundbelopp skall bestämmas överensstämmer med stadgandena om bestämmande av generationsväxlingspensionens grundbelopp.

14 §. I paragrafen stadgas om hur avträdelsetillägget bestäms. Med avträdelsetillägg avses avträdadarens enligt huvudtalet beräknade andel av det avträdelsetillägg som fastställs för gårdsbruksenheten. Avträdelsetillägget för gårdsbruksenheten består av en hektar- och en husdjursersättning. Avträdelsetillägget för gårdsbruksenheten fastställs i enlighet med situationen vid avträdelsetidpunkten och utgående från det statsrådsbeslut angående storleken på hektar- och husdjursersättningen som då är i kraft. Avträdelsetillägget för gårdsbruksenheten delas jämnt mellan dem som är berättigade till avträdelseersättning.

I paragrafens 2 mom. stadgas om beräkningen av hektarersättningen för gårdsbruksenheten. Till hektarersättning berättigar bara de åkerhektar som varit i odling fram till avträdelsetidpunkten och för vilka i 9 § avsedda förbindelser ges. Hektarersättningen förutsätter således inte att åkern odlats just av avträdadarna. Det räcker att åkern har odlats fram till avträdelsetidpunkten. Med odlad åker jämställs med stöd av 5 § 2 mom. också åker som lagts i träda på det sätt som avses i nämnda stadgande.

Med avvikelse från kravet på ägande stadgas att efterlevande make också har rätt till hektarersättning för andelar som ägs av den avlidne makens barn då fråga är om gårdsbruksenhet som ägs av delägarna i ett dödsbo. Eftersom den efterlevande maken i de flesta fall i dylika situationer de facto ensam bedriver lantbruk, kan det inte anses motiverat att han får en hektarersättning som bara motsvarar hans formella ägoandel.

I situationer, där avträdadarna vid sidan av den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsetillägg också äger andel av annan gårdsbruksenhet, medtas andelen i den areal som berättigar till hektarersättning bara, om avträdadarna har odlat den på grundval av hävdvunnet samsjokifte. Detta föreslås i sista meningen i 2 mom. Beträffande motiveringen hänvisas till vad som sagts angående 9 och 10 §§.

I 3 mom. stadgas att område som skaffats eller erhållits under de tre senaste åren före avträdelsetidpunkten inte beaktas vid beräkningen av hektarersättningen. Syftet är att hindra en ökning av hektarersättningens belopp genom

anskaffning av tillskottsåker just före avträdel- sen. Förvärv som grundar sig på arv, testamen- te eller giftorätt berättigar till hektarersättning, fastän de också hade ägt rum under de tre senaste åren.

15 §. I 1 mom. ges tekniska anvisningar om hur de till hektarersättning berättigande hekta- ren skall beräknas.

I 2 mom. stadgas om hur husdjursersättning- en bestäms. Eftersom syftet med husdjurs- ersättningen är att delvis ersätta avträdaren för den inkomst av kreatursskötsel som han förlor- ar, är grund för ersättningen det husdjursantal som avlägsnas ur produktionen. För att man inte skall kunna inverka på ersättningens stor- lek genom att avsiktligt öka djurantalet före avträdel- sen, jämförs husdjursantalet vid ansök- ningstidpunkten med det stabiliserade djuran- talet. Försäljningsinkomsterna av kreatursskötseln, antalet husdjur som sökanden uppgivit i lantbruksbeskattningen samt antalet husdjur som grundläggningstillståndet tillåter och pro- duktionskvotens storlek då fråga är om kvot- erad kreaturshushållning eller kreaturshushåll- ning som är beroende av tillstånd, ger å sin sida en antydan om det stabiliserade antalet. Vid behov kan kommunens landsbygdsnäringsmy- ndighet genom gårdsbesök fastslå det faktiska djurantalet. Avträdelseersättningen förutsätter att lägenheten avstår från husdjursskötseln. Utbetalningen av avträdelseersättningen kan enligt 20 § inte börja före detta. I samband med den slutliga ersättningsansökan skall avträda- ren sålunda i regel tillställa pensionsanstalten slakteriets kvitton som visar att det antal kreatur, som tagits som grund för beräkningen av husdjursersättningen, har avlägsnats ur pro- duktionen. Genom förordning stadgas i enlig- het med förenämnda principer hur husdjursen- heterna bestäms samt vilka husdjur som berätt- igar till ersättning.

I 3 mom. ges statsrådet rätt att fatta beslut om markbeloppen för den hektarersättning och ersättningen per husdjursenhet som ingår i de avträdelseersättningar som skall beviljas under ettvarit år. Statsrådet har möjlighet att i sina beslut beakta de synpunkter som för tillfället ansluter sig till balanseringen av lantbrukspro- duktionen. Statsrådets beslut tillämpas på de nya avträdelseersättningar som beviljas på grundval av avträdelser som sker under ifråga- varande år. Efter beviljandet fortgår avträdel- setillägget på sin tidigare nivå, d.v.s. sådant det var enligt det statsrådsbeslut som var i kraft

vid avträdelsetidpunkten. På avträdelsetillägg som är under utbetalning görs bara den index- justering som avses i 17 §. Genom villkorligt beslut, om vilket stadgas i 19 §, fastställs slutgiltigt ersättningens belopp även till den del som gäller avträdelsetillägget. Det bestäms så- lunda enligt det statsrådsbeslut som var i kraft vid den tidpunkten det villkorliga beslutet gavs, eftersom ingången av den kalendermånad under vilken det villkorliga beslutet ges betrak- tas som ersättningens begynnelse- tidpunkt vid fastställandet av ersättningens storlek.

16 §. I paragrafen stadgas om ett maximibe- lopp för avträdelsetillägget. Om avträdarens avträdelsetillägg, beräknat på det sätt som avses i 14 och 15 §§, överstiger beloppet av generationsväxlingspensionens kompletterings- del, betraktas nämnda kompletteringsdels be- lopp som avträdelsetilläggets belopp. Då jäm- förelsen görs beräknas generationsväxlingspen- sionens kompletteringsdel på sätt som stadgas i lagen om generationsväxlingspension för lant- bruksföretagare. För att underlätta uppgöran- det av en jämförande kalkyl görs dock ett undantag från nämnda stadgande, d.v.s. endast grundbeloppet betraktas som sådan förmån som inverkar på kompletteringsdelen. På gene- rationsväxlingspensionens kompletteringsdel inverkar också pensionstagarens övriga ersätt- ningar och pensioner som minskar folkpensio- nens tilläggsdel, men i den jämförande kalkylen förutsätts inte att de utreds. Avträdelsetilläg- gets belopp beräknas enligt situationen vid avträdelsetidpunkten. Endast indexjusteringar- na inverkar därefter på dess belopp och det avträdelsetillägg som fastställts på detta sätt halveras i fall som avses i 26 § 2 mom.

I enlighet med 13—15 §§ är avträdelseersätt- ningens belopp beroende av arbetsinkomsterna enligt lagen om pension för lantbruksföretaga- re, företagartidens längd, antalet ersättnings- mottagare, gårdsbruksenhetens storlek samt antalet husdjur. I enlighet med 16 § skall dessutom generationsväxlingspensionens be- lopp beaktas som maximibelopp. Den genom- snittliga generationsväxlingspensionen i nya pensionsfall år 1992 är cirka 3 020 mark per månad. I följande tabell har beräknats de uppskattade genomsnittliga avträdelseersätt- ningarna på en gårdsbruksenhet med 10 hektar åker och 40 hektar skog, då grundbeloppet uppskattats som ett medeltal och man antagit att mottagaren av avträdelseersättningen är en 55-årig lantbruksföretagare. I uträkningen har

dessutom antagits att hektarersättningen för gårdsbruksenheten är 50 mk/mån. per åkerhektar medan husdjursersättningen är 200 mk/mån. per husdjursenhet.

	Ensam försäkrad mk/mån		
	grundbelopp	avträdelsetillägg	totalt
växtodlingslägenhet	1 800	500	2 300
kreaturslägenhet ...	1 800	1 500	3 300

	Makarna försäkrade och avträdare mk/mån/person		
	grundbelopp	avträdelsetillägg	totalt
växtodlingslägenhet	1 300	250	1 550
kreaturslägenhet ...	1 300	1 050	2 350

I förenämnda exempel har takstadgandet för generationsväxlingspensionen beskurit avträdelsetillägget för person som ensam försäkrats. Tillägget hade eljest varit 2 100 mk/mån.

17 §. I paragrafen stadgas att såväl avträdelseersättningens grundbelopp som avträdelsetillägget justeras enligt de allmänna förändringarna i löne- och prisnivån i enlighet med 9 § lagen om pension för arbetstagare.

Ansökan om avträdelseersättning

18 §. I paragrafen stadgas om ansökan om ersättning, som skall ske på grundval av de förbindelser som avses i 9 §. Närmare anvisningar om ansökan föreslås bli utfärdade genom förordning.

19 §. I paragrafen stadgas om villkorligt sökande av ersättning. Genom stadgandet ges lantbruksföretagaren möjlighet att i förväg försäkra sig om att han har rätt till avträdelseersättning samt hur stor ersättningen kommer att vara.

Enligt 2 mom. är det villkorliga beslutet i kraft i sex månader på samma sätt som ett villkorligt beslut om generationsväxlingspension. Inom nämnda tid skall avträdaren tillställa pensionsanstalten slutliga förbindelser, som motsvarar förhandsförbindelserna, vid äventyr att det villkorliga beslutet eljest förfaller.

I 3 mom. stadgas att då en villkorlig ansökan avgörs anses såsom avträdelsetidpunkt den tidpunkt då ansökan om avträdelseersättning gjordes till den del det är fråga om uppfyllandet av odlingskravet, maximibeloppet för tillåt-

na biinkomster samt minimibeloppet för försäljningsinkomsterna av lantbruket. Då ersättningens storlek bestäms är ingången av den månad under vilken det villkorliga beslutet ges avgörande. Sålunda beräknas grundbeloppet som om avträdaren hade blivit arbetsoförmögen vid ingången av den månad det villkorliga beslutet ges. Avträdelsetilläggets husdjursersättning beräknas på grundval av husdjursantalet vid denna tidpunkt på sätt som förklarats i motiveringen till 15 § och hektarersättningen enligt de åkerhektar avträdarna äger. Avträdelseersättningen beräknas inte på nytt i samband med den slutliga avträdelserna. Stadgandet överensstämmer med motsvarande stadgande i generationsväxlingspensionssystemet.

Utbetalning och indragning av avträdelseersättning samt ersättningens upphörande

20 §. I paragrafen stadgas från vilken tidpunkt avträdelseersättningen betalas. Utgångspunkt är avträdelsetidpunkten, som bestäms i 3 §. Ersättningen börjar dock inte förrän avträdaren har upphört att bedriva lantbruk och renskötsel, d.v.s. i enlighet med förbindelsen upphört att odla och avstått från husdjursskötseln på det sätt som lagen förutsätter. Detta skall ske i samband med att de slutliga förbindelser som avses i 9 § tillställs pensionsanstalten eller landsbygdsnäringsmyndigheterna. Som fortsatt lantbruksproduktion betraktas ett gällande trädesavtal, som i 5 § 2 mom. jämställs med odling. Avträdelseersättningen kan sålunda börja först efter det trädesavtalet upphört.

Eftersom ingen preskriptionstid stadgas för ansökan om ersättning, stadgas i 2 mom. att ersättning likväl inte betalas för längre tid än ett år före ansökan om pension. Stadgandet har betydelse närmast i sådana fall, då en lantbruksföretagare på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelserna och som givit i 9 § a:sedda förbindelser av någon orsak inte söker ersättning samtidigt som de övriga avträdarna.

Avträdelseersättning skall betalas för hela kalendermånader.

21 §. En lantbruksföretagare som beviljas avträdelseersättning kan från förut erhålla delinvalid- eller deltidspension eller för viss tid beviljad full invalidpension som grundar sig på hans företagareverksamhet enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Denna pension

upphör till den del den grundar sig på lantbruksföretagarverksamheten och de pensionsrater, som erlagts parallellt med avträdelseersättningen, betraktas som delbetalningar av avträdelseersättningen.

22 §. Avträdelsetillägget är avsett att trygga utkomsten för en odlare som avstår från lantbruksproduktionen, eftersom ersättningens grundbelopp ensamt blir litet. Om avträdaren får pension, föreligger inte denna motivering till att betala avträdelsetillägg. Därför stadgas i 1 mom. att i situationer, där avträdaren vid avträdelsetidpunkten får för viss tid beviljad full invalidpension, betalas inget avträdelsetillägg under pensionstiden. Motsvarande pension som beviljats tillsvidare hindrar enligt 7 § helt och hållet rätten till ersättning.

I 2 mom. stadgas att avträdelsetillägget indras, om mottagaren av avträdelseersättning beviljas full invalidpension, individuell förtidspension, arbetslöshetspension eller förtida ålderspension enligt folkpensions- eller arbetspensionssystemet. Avsikten är att en indragning av avträdelsetillägget, på motsvarande sätt som i generationsväxlingspensionssystemet, alltid kan ske från den tidpunkt, då beslutet om beviljande av pensionen gavs, om nämnda pension börjar senast från samma tidpunkt. Då beslut fattas om en återindrivning av ersättning som eventuellt erlagts för mycket iakttas 27 §. Genom hänvisningsstadgandet till 17 a § lagen om pension för arbetstagare i 37 § i den föreslagna lagen, förpliktas avträdaren att underrätta pensionsanstalten om pension som beviljats honom och som inverkar på avträdelseersättningen. Genom förordning stadgas närmare om ersättningstagares anmälningsskyldighet på motsvarande sätt som stadgats om generationsväxlingspensionstagares anmälningsskyldighet. Då pensionen upphör, inleds utbetalningen av avträdelsetillägget på nytt.

Den föreslagna 22 § hänför sig till 26 § 2 mom., där det stadgas om att avträdelsetillägget betalas till minskat belopp efter det avträdaren fyllt 65 år, om avträdelsetillägget inte hunnit betalas för sex hela år av den orsaken att avträdaren fått sådan pension som indrar avträdelsetillägget.

23 §. Om mottagaren av avträdelseersättning blir berättigad till pension enligt arbetspensionslagarna, har han inte rätt att få denna andra pension på grund av sin verksamhet enligt lagen om pension för lantbruksföretagare, ef-

tersom han redan får avträdelseersättningens grundbelopp som är av motsvarande storlek.

24 §. I paragrafen stadgas att avträdelseersättningen inte hindrar mottagaren att öka sitt pensionsskydd, förutom pensionsskydd enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Av verksamhet som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare, d.v.s. gårdsbruk, i vilket också ingår skogsbruk, yrkesmässigt fiske eller renskötsel, intjänar avträdaren inte längre nytt pensionsskydd. Vid beräkningen av avträdelseersättningens grundbelopp har redan beaktats den så kallade återstående tiden, d.v.s. tiden från avträdelsetidpunkten till ålderspensionsåldern. Försäkringen enligt lagen om pension för lantbruksföretagare avslutas räknat från den avträdelsetidpunkt som avses i 3 §.

25 §. I paragrafen stadgas när avträdelseersättningen indras. Ersättningen indras, om avträdaren börjar bedriva lantbruk eller renskötsel för egen eller gemensam räkning eller om de förbindelser som avses i 9 § inte iakttas. Avträdelseersättningen måste sålunda indras även då, när annan ägare till den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen än avträdaren själv bryter mot den förbindelse som givits. Beträffande undanröjande av beslut om avträdelseersättning hänvisas till detaljmotiveringarna till 9 §. Genom hänvisningen till 17 a § lagen om pension för arbetstagare i 37 § stadgas om ersättningsmottagarens skyldighet att anmäla till pensionsanstalten sådana ändringar som inverkar på hans rätt till ersättning. Genom förordning stadgas närmare om ersättningsmottagarens anmälningsskyldighet bland annat då mark som är underkastad försäljningsbegränsningsförbindelse för åker överläts eller då avträdaren börjar bedriva lantbruk eller renskötsel.

Enligt 1 mom. är utgångspunkten den att hela avträdelseersättningen indras. I 2 mom. stadgas dock om undantag i sådana fall, där överträdelsen eller försummelsen varit ringa eller där annat särskilt skäl till handlingen har funnits. Härvid kan avträdelseersättningen indras bara för viss tid. Det är även möjligt att indra ett avträdelsetillägg delvis. Avträdelseersättningens grundbelopp, som intjänats av verksamhet enligt lagen om pension för lantbruksföretagare, kan däremot inte indras delvis.

Stadgandet motsvarar stadgandet i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare till den del som gäller de grunder, på

vilka man kan avstå från att indra förmånen. Enligt lagen om avträdelsepension kan man avstå från att indra en avträdelsepension, om försummelsen varit ringa eller om vägande skälighetssynpunkter talar för det. I praxis då dylika ärenden avgjorts har avträdares synnerligen svaga ekonomiska ställning betraktats som en vägande skälighetssynpunkt. Samtidigt har likväl förutsatts att försummelsen varit ringa. I den föreslagna lagen avsett annat särskilt skäl än att försummelsen varit ringa kan också sällan komma i fråga, och härvid kunde vägande skälighetssynpunkter utgöra särskilt skäl till att låta bli att varaktigt indra hela avträdelseersättningen.

I 3 mom. stadgas om från och med när ersättningen indras och i 4 mom. stadgas om att avträdares har rätt att få bindande förhandsbeslut om huruvida en planerad åtgärd medför att ersättningen indras.

26 §. Då mottagaren av ersättning fyller 65 år ändras avträdelseersättningens grundbelopp till en ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare som är lika stor som grundbeloppet.

Från samma tidpunkt upphör vanligen avträdelsetillägget förutsatt att avträdares hunnit få avträdelsetillägg under en tid av minst sex år. Om avträdares fått avträdelsetillägg under kortare tid än sex år, antingen på grund av att han fyllt 59 år vid den avträdelsetidpunkt som avses i 3 § eller för att han under den tid avträdelseersättningen betalats har fått sådan pension som hindrar en utbetalning av avträdelsetillägg, utbetalas ett minskat avträdelsetillägg till honom. En förutsättning är att de förbindelser som avses i 9 § har iakttagits ända från avträdelsetidpunkten och fortfarande iaktas. Minskat avträdelsetillägg är 50 procent av fullt avträdelsetillägg i indexnivån för den tidpunkt, vid vilken avträdelsetillägget börjar utbetalas på nytt. Minskat avträdelsetillägg betalas tills avträdelsetillägg, fullt eller minskat, har betalats till avträdares för totalt sex år. Dock betalas inte ens minskat avträdelsetillägg efter det avträdares fyllt 70 år.

I situationer, där en förbindelse som avses i 9 § ges nära avträdares 65-års dag, men bedrivandet av lantbruk de facto fortsätter ännu efter nämnda dag, föreligger det inte ens någon rätt till avträdelsetillägg, eftersom lantbruksföretagaren härvid inte varaktigt upphört att bedriva lantbruk i den ålder som enligt 6 § berättigar till avträdelseersättning.

I 3 mom. stadgas hur familjepensionen beräknas efter en mottagare av avträdelseersättning. När familjepensionen fastställs anses att förmånslåtarens vid sitt fränfälle hade rätt att på grund av sin lantbruksföretagarverksamhet erhålla full invalidpension som är lika stor som grundbeloppet enligt 13 § i den föreslagna lagen. Rätten till en heffektiv familjepension efter en mottagare av avträdelseersättning kvarstår sålunda på samma sätt som efter en generationsväxlingspensionstagare.

27 §. Stadgandet om återindrivning av ersättning som utbetalats utan grund motsvarar 30 § lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare som innehåller bestämmelser om återindrivning av pension som utbetalats utan grund. Avsikten är att stadgandet tillämpas på samma sätt som motsvarande återindrivningsstadgande i nämnda pensionssystem.

Verkställigheten av lagen

28 §. För verkställigheten av lagen svarar lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, kommunernas landsbygdsnäringsmyndighet och landsbygdsnäringsdistrikten, som också sköter om verkställigheten av generationsväxlingspensionssystemet för lantbruksföretagare och avträdelsepensionssystemet. Genom förordning stadgas hur de uppgifter som ankommer på landsbygdsnäringsdistrikten skall skötas på Åland.

29 §. I 1 mom. stadgas om att kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall ge pensionsanstalten sitt utlåtande om huruvida gårdsbruksenhetsen motsvarar de i 8 § avsedda villkoren för ersättning, huruvida de områden som lämnats utanför förbindelserna motsvarar de i 11 § avsedda villkoren samt huruvida även övriga villkor för ersättning uppfylls. Dessutom skall kommunens landsbygdsnäringsmyndighet ge sitt utlåtande om antalet till hektarersättning berättigande åkerhektar och till husdjursersättning berättigande husdjursenheter. Fastän frågorna i 1 mom. 1, 2 och 4 punkten har att göra med lantbruk, föreslås dock för att underlätta verkställigheten av systemet att beslutanderätten även till denna del ges pensionsanstalten. Landsbygdsnäringsmyndighetens utlåtande binder inte heller till denna del pensionsanstalten.

I 2 mom. ges pensionsanstalten möjlighet att begära landsbygdsnäringsdistriktets utlåtande

om ersättningsansökan, om pensionsanstalten anser att ärendet till den del som gäller lantbruksförutsättningarna eller fastställandet av till avträdelsetillägg berättigande hektar eller husdjursenheter tydligt beror av tolkning. Genom landsbygdsnäringsdistriktets utlåtandeförfarande kunde enhetliga principer främjas vid bedömningen av lantbruksförutsättningarna i de olika delarna av landet. Fastän landsbygdsnäringsdistriktets utlåtande inte skulle binda pensionsanstalten, skulle stor vikt läggas vid det till den del som gäller lantbruksförutsättningarna. Avvikelser kan göras endast om i utlåtandet har uppenbart tillämpat lagen felaktigt eller om ärendet tydligen lämnar rum för tolkning.

30 §. Enligt paragrafen innehåller beslutanderätten i avträdelseersättningsärende i sin helhet av pensionsanstalten, i vars beslut ändring kan sökas på sätt som stadgas i 32 §.

31 §. Förverkligandet av lagens syftemål övervakas av pensionsanstalten, landsbygdsnäringsdistriktet och kommunernas landsbygdsnäringsmyndighet.

Sökande av ändring

32 §. I pensionsanstaltens beslut i dess helhet söks ändring hos pensionsnämnden och vidare hos försäkringsdomstolen, där de medlemmar som förordnats med stöd av lagen om pension för lantbruksföretagare fungerar som företrädare för lantbruksföretagarna även i ärenden som berör tillämpningen av denna lag.

33 §. I paragrafen konstateras att ändring inte får sökas genom besvär i utlåtande som landsbygdsnäringsmyndigheterna givit i avträdelseersättningsärende, eftersom utlåtandet inte binder pensionsanstalten. Ersättningsökanden får överklaga pensionsanstaltens beslut i dess helhet på det sätt som stadgas i 32 §.

34 §. I paragrafen stadgas om verkställbarheten av laga kraft vunnet beslut om avträdelseersättning som pensionsanstalten givit. Tack vare stadgandet behöver pensionsanstalten inte skaffa allmän domstols beslut för återindrivning av ersättning som betalats utan grund.

Särskilda stadganden

35 §. Kostnaderna för avträdelseersättningen betalas av statens medel. De förvaltningskost-

nader som pensionsanstalten åsamkas av verkställigheten av den föreslagna lagen sammanställs med förvaltningskostnaderna för dess övriga verksamhet och ersätts för dem på det sätt som stadgas om förvaltningskostnaderna enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Stadgandet om täckandet av kostnaderna motsvarar motsvarande stadgande i avträdelsepen-sionssystemet.

36 §. Det maximibelopp gällande sidoinkomster som ingår i 5 § 1 mom. 2 punkten är bundet vid index enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare.

37 §. Med stöd av ett hänvisningsstadgande skall på avträdelseersättning tillämpas de stadganden i lagen om pension för arbetstagare, som bland annat berör ersättningsmottagarens anmälningsskyldighet beträffande faktorer som inverkar på hans rätt till ersättning eller ersättningens storlek, betalning av ersättning till utlandet eller till annan än ersättningsmottagaren själv samt förhöjning som erlaggs såvida utbetalningen av ersättningen fördröjs.

Med stöd av 2 mom. har pensionsanstalten rätt att från pensionsskyddscentralen få uppgifter som behövs för verkställigheten av lagen.

Med stöd av 3 mom. kan från avträdelseersättningens grundbelopp på sätt som närmare stadgas genom förordning avdras de försäkringspremier enligt lagen om pension för lantbruksföretagare och lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare som ersättningsmottagaren har utestående. Stadgandet motsvarar stadgandena om kvittningsrätten gällande utestående försäkringspremier i lagen om pension för lantbruksföretagare och lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare.

38 §. Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

Ikraftträdande

39 §. Lagen föreslås träda i kraft från ingången av 1993, och i enlighet med 1 § tillämpas den på avträdelser som sker under åren 1993—1995.

1.2. Lag om ändring av 16 § lagen om pension för lantbruksföretagare

16 §. I 1 mom. konstateras lantbruksföreta-

garnas pensionsanstalts uppgifter. Förteckningen utökas med omnämmandet att anstalten även sköter avträdelseersättningarna enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare. Samtidigt kompletteras förteckningen med att skilt uppräknas de uppgifter som enligt gällande lagstiftning redan ankommer på lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Pensionsanstalten ombesörjer grupplivförsäkringen enligt lagen om pension för lantbruksföretagare samt utkomstskyddet enligt lagen om ersättning till lantbruksföretagare för självrisktiden enligt sjukförsäkringslagen.

På grund av ändringen av 1 mom. överförs sista meningen i detta moment till ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom.

1.3. Lag om ändring av 8 § lagen om pension för arbetstagare

8 §. I 4 mom. uppräknas de grundpensioner som skall beaktas i samordningen av pensioner. Till punkt 10 fogas grundbeloppet av avträdelseersättning enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare, som sålunda vid samordningen jämföras med grundpensioner.

1.4. Lag om ändring av 26 § folkpensionslagen

26 §. I paragrafen stadgas om vilka förmåner som minskar folkpensionens tilläggsdel. Till 1 mom. 5 punkten fogas som förmån som skall beaktas vid beräkningen av tilläggsdelen också enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare beviljad avträdelseersättnings grundbelopp.

1.5. Lag om ändring av 5 och 45 §§ lagen om utkomstskydd för arbetslösa

5 §. *Begränsningen i rätten till arbetslöshets-*

dagpenning. I paragrafen stadgas om begränsningar i rätten till arbetslöshetsdagpenning. Till 1 mom. 9 punkten fogas avträdelseersättning enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare. Mottagare av avträdelseersättning har sålunda inte rätt till arbetslöshetsdagpenning.

45 §. *Indrivning av arbetslöshetsdagpenning i vissa fall samt utmätning av dagpenning.* I 1 mom. stadgas om indrivning av arbetslöshetsdagpenning som i vissa fall beviljats utan grund. Till paragrafen fogas avträdelseersättning enligt den föreslagna lagen i punkten 1.1. så att även från retroaktivt beviljad avträdelseersättning kan indrivnas arbetslöshetsdagpenning som utan grund betalats för samma tid.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Närmare stadganden om verkställigheten av den föreslagna lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare ges i förordning. Därtill har statsrådet med stöd av 15 § i den föreslagna lagen rätt att fatta beslut om markbeloppen för den hektarersättning och ersättningen per husdjursenhet som ingår i de avträdelseersättningar som skall beviljas på grundval av de avträdelser som sker under ettvarit år.

3. Ikraftträdande

Lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare föreslås träda i kraft vid ingången av 1993. Lagen tillämpas enligt 1 § på fall där avträdelserna sker tidigast den 1 januari 1993 och senast den 31 december 1995.

De lagändringar som har samband med den föreslagna lagen föreslås träda i kraft samtidigt som den.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om avträdelseersättning för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

Allmänna stadganden

1 §

Avträdelseersättning beviljas med stöd av denna lag lantbruksföretagare som för att minska lantbruksproduktionen varaktigt avstår från lantbruk på sätt som stadgas i denna lag under åren 1993—95.

2 §

Med *lantbruksföretagare* avses i denna lag en idkare av gårdsbruk som för egen eller gemensam räkning bedriver lantbruk och själv deltar i arbetet.

Med *gårdsbruksenhet* avses en sådan av en eller flera lägenheter eller lägenhetsdelar bestående enhet för bedrivande av gårdsbruk vilken förvaltas som en helhet.

3 §

Avträdelse enligt denna lag anses ha skett då de förbindelser som avses i 9 § har tillställts kommunens landsbygdsnäringsmyndighet, landsbygdsnäringsdistriktet eller lantbruksföretagarnas pensionsanstalt som nämns i lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) och som nedan kallas pensionsanstalten.

Avträddaren

4 §

Rätt till avträdelseersättning har den som avstår från att bedriva lantbruk och är

1) lantbruksföretagare som äger en gårdsbruksenhet eller en del därav,

2) äkta make till en lantbruksföretagare som avses i 1 punkten, fastän han inte har äganderätt till gårdsbruksenheten, och

3) efterlevande make till en lantbruksföretagare som avses i 1 punkten, om den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen hör till egendom i vilken den efterlevande maken har giftorätt.

En person som avses i 1 mom. 1—3 punkten kallas nedan *avträddare*.

5 §

Villkor för avträdelseersättning är att avträ-

daren under fem år omedelbart före avträdel-

sen
1) för egen eller gemensam räkning bedrivit lantbruk på minst tre hektar åker på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel-

sen, och
2) inte har haft i statsbeskattningen skattepliktig inkomst av annat än gårdsbruk eller annan inkomst, om vilken stadgas närmare genom förordning, till ett genomsnittligt belopp av mer än 63 272,73 mark per kalenderår; härvid kan inkomster i anslutning till bedrivande av gårdsbruk lämnas obeaktade, om de upphör till följd av avträdel-

sen.
Vid tillämpning av 1 mom. 1 punkten anses avträddaren ha fortsatt att bedriva lantbruk även på en åkerareal som legat i träda så att staten betalt trädespremie för den eller som lagts i träda för att lantbruksföretagaren skall befrias från exportkostnadsavgift enligt lagen om exportkostnadsavgift enligt åkerarealen (1314/90).

6 §

Ett ytterligare villkor för avträdelseersättning är att avträddaren då avträdelsen sker har fyllt 55 år men inte 65 år.

Utan hinder av vad som i 1 mom. stadgas om den nedre åldersgränsen för avträdelseersättning har avträddaren, om avträdelsen sker tidigast fem år innan han fyller 55 år, rätt till avträdelseersättning, förutsatt att

1) hans make uppfyller villkoren i 1 mom. och har rätt till avträdelseersättning,

2) hans make som bedrivit lantbruksföretagarverksamhet har blivit berättigad till pension enligt 7 § 1 eller 2 punkten eller avlidit tidigast fem år före avträdelsen, eller

3) en annan sådan delägare i en sammanlutning som uppfyller villkoren i 1 mom. och tillsammans med vilken avträddaren för sammanlutningens räkning bedrivit gårdsbruk på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen är berättigad till avträdelseersättning.

Avträdelseersättning betalas dock inte för tiden innan avträddaren fyller 55 år.

7 §

Rätt till avträdelseersättning har inte en avträdare

1) som vid avträdelser får invaliditetspension som beviljats tills vidare, individuell förtidspension, arbetslöshetspension eller förtida ålderspension enligt folkpensionslagen (347/56), eller

2) som vid avträdelser får enligt lagen om pension för lantbruksföretagare betald full invalidpension som beviljats tills vidare, individuell förtidspension, arbetslöshetspension eller förtida ålderspension, eller

3) som själv eller vars make har beviljats generationsväxlingspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare eller enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90).

Gårdsbruksenheten

8 §

Villkor för avträdelseersättning är att

1) åkermark som hör till den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser inte under de tre senaste åren före avträdelser har överlåtits och inte heller i samband med avträdelser överlåtits för lantbruksändamål,

2) mer än en tredjedel av jordbruksjordsarealen på den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser är åker- och trädgårdsmark, då jordbruksjorden beräknas enligt 2 § 2 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare,

3) den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser inte har något annat än i 5 § 2 mom. angivet gällande avtal som ingåtts med staten för att minska lantbruksproduktionen och som

a) begränsar såväl husdjurs- som växtproduktionen på gårdsbruksenheten, eller

b) begränsar enbart växtproduktionen, men berör över en fjärdedel av hela åkerarealen på gårdsbruksenheten, och

4) den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser under de två sista kalenderåren före avträdelser har beskattningsbar försäljningsinkomst av växtodling och husdjurskötsel till ett genomsnittligt belopp av minst 3 000 mark per år för varje hektar åker på den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser, med undantag av ett område som avses i 5 § 2 mom. Med försäljningsinkomst jämställs i

detta fall den ersättning som betalas enligt lagen om ersättning av skördeskadorna (530/75).

Som en överlåtelse enligt 1 mom. 1 punkten betraktas likväl inte överlåtelse av ett område som kan anses oväsentligt och inte heller överlåtelse som skett i form av ägobyte i samband med nyskifte enligt 10 § 1 mom. lagen om skifte eller som kan anses ha berott på tvingande ekonomiska svårigheter.

Avträdelsettet

9 §

En lantbruksföretagare anses ha avstått från lantbruksproduktionen på det sätt som avses i denna lag, om han varaktigt upphör att bedriva lantbruk för egen eller gemensam räkning och förbinder sig att

1) varken använda eller arrendera ut gårdsbruksenhetens åker- eller trädgårdsmark eller produktionsbyggnader för lantbruksproduktion (*förbindelse om nedläggning av lantbruksproduktion*), och

2) inte överlåta gårdsbruksenhetens åker under sex år från det avträdelseersättningen började och inte heller därefter under den tid då någon av gårdsbruksenhetens avträdare har rätt till avträdelseersättning eller del därav (*försäljningsbegränsningsförbindelse för åker*).

I förbindelser som avses i 1 mom. jämställs även renhushållningsproduktion med lantbruksproduktion och en förutsättning för erhållande av avträdelseersättning är att avträdaren varaktigt avstår från att bedriva renskötsel i samband med att han avstår från lantbruket.

Alla ägare till åker- och trädgårdsmarken samt produktionsbyggnaderna på den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser skall ge de förbindelser som avses i 1 mom. Maken till avträdaren skall varaktigt avstå från att bedriva lantbruk och renskötsel samt ge i 1 mom. nämnda förbindelser även då, när han varken söker avträdelseersättning eller är ägare till gårdsbruksenheten.

Om avträdaren ensam eller tillsammans med sin make eller om avträdarens make äger flera gårdsbruksenheter, skall de förbindelser som avses i 1 mom. ges för dem alla.

10 §

Om avträdaren eller hans make utöver den gårdsbruksenheten som är föremål för avträdelser äger endast en del av en annan gårdsbruks-

enhet, förutsätts inte att de övriga delägarna till sagda gårdsbruksenhet ger de förbindelser som avses i 9 § 1 mom. Avträdaren och hans make måste likväl upphöra att bedriva lantbruk och renskötsel för egen eller gemensam räkning även på dylik lägenhet.

Genom förordning stadgas närmare för vilka ändamål produktionsbyggnaderna på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen samt den åker, som är underkastad i 9 § 1 mom. avsedda förbindelser, får användas.

11 §

Utän hinder av vad som stadgas i 9 § har avträdaren rätt att då han avstår från lantbruksproduktionen lämna utanför i nämnda paragraf avsedda förbindelser

1) ett område av skälig storlek som omfattar driftscentrum samt ett trädgårds- och åkerområde för odling av potatis och trädgårdsprodukter som behövs i det egna hushållet,

2) för ettvarvt av sina barn en tomt av skälig storlek för byggande av stadigvarande bostad eller fritidsbostad, och

3) områden som har avsevärt större värde om de används för annat ändamål än gårdsbruk.

Avträdelseersättningens belopp

12 §

Avträdelseersättningen består av ett grundbelopp och ett avträdelsetillägg, vilkas storlek bestäms enligt 13—17 §§.

13 §

Avträdelseersättningens grundbelopp är lika stort som den invalidpension som enligt lagen om pension för lantbruksföretagare skulle ha beviljats lantbruksföretagaren, om han vid avträdelsetidpunkten hade haft rätt till full invalidpension.

Då grundbeloppets storlek fastställs beaktas inte sådan rätt till pension som grundar sig på lantbruksföretagarens arbets- eller tjänsteförhållande eller på annan företagarkerksamhet än den som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare. Då grundbeloppets storlek fastställs tillämpas inte heller 8 i § 3 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare, förutom då en delinvalidpension eller en tidsbunden full invalidpension ändras till en avträdelseersätt-

ning och pensionen grundar sig på pensionsfall som inträffat den 1 januari 1989 eller senare.

På grundbeloppet tillämpas 7 c, 8 och 8 a §§ lagen om pension för arbetstagare.

I fråga om avträdelseersättningens grundbelopp och mottagaren av grundbeloppet gäller, med de undantag om vilka stadgas nedan, i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas om invalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare och om mottagare av sådan pension.

14 §

Avträdelseersättningens avträdelsetillägg är lika stort som avträdarens andel av hektar- och husdjursersättningen för gårdsbruksenheten. Hektar- och husdjursersättningen för gårdsbruksenheten fastställs i enlighet med situationen vid avträdelsetidpunkten på det sätt som stadgas i denna paragraf och i 15 § och delas jämnt mellan de avträdare som är berättigade till avträdelseersättning.

Då hektarersättningen beräknas beaktas det åkerområde som varit i lantbruksproduktion fram till avträdelsen och för vilket i 9 § angivna förbindelser givits och som avträdaren eller hans make som är berättigade till avträdelseersättningen äger. Om den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen ägs av delägarna i ett dödsbo, medräknas likväl i den efterlevande makens till hektarersättning berättigande område även de andelar av åkern som ägs av hans avlidne makes barn. I de fall som avses i 10 § 1 mom. beaktas ett område, som motsvarar den andel som avträdaren och hans make äger av en annan gårdsbruksenhet, vid beräkningen av avträdarnas hektarersättning endast om avträdarna på grundval av hävdvunnet samsjökifte också bedrivit lantbruk på nämnda gårdsbruksenhet.

Utän hinder av vad som stadgas i 2 mom. beaktas vid beräkningen av hektarersättningen inte åker som under de tre åren närmast före avträdelsen anskaffats eller erhållits på annat sätt än genom arv eller testamente eller med stöd av giftorätt.

15 §

Då hektarersättningen fastställs beräknas åkerns areal med en halv hektars noggrannhet. Om avrundning kan ske åt vartdera hållet, görs den neråt.

Husdjursersättningen fastställs på grundval av antalet husdjursenheter som skall avlägsnas

ur produktionen på det sätt som stadgas genom förordning. Ersättning kan dock betalas högst för de husdjursenheter som motsvarar gårdsbrukets stabila husdjursantal.

Statsrådet fattar beslut om markbeloppen för den hektarersättning och ersättning per husdjursenhet som ingår i de avträdelseersättningar som med stöd av denna lag skall beviljas under ett år.

16 §

Utan hinder av vad som i 14 och 15 §§ stadgas om fastställandet av avträdelsetillägget är avträdares avträdelsetillägg högst lika stort som kompletteringsdelen i den generationsväxlingspension som hade beviljats avträdares, om han vid avträdelsetidpunkten hade haft rätt till generationsväxlingspension enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare. Härvid beaktas likväl endast grundbeloppet som sådan förmån som inverkar på generationsväxlingspensionens kompletteringsdel.

17 §

Avträdelseersättningens grundbelopp och avträdelsetillägg justeras enligt de allmänna förändringarna i löne- och prisnivån så som 9 § lagen om pension för arbetstagare stadgar.

Ansökan om avträdelseersättning

18 §

När avträdelseersättning söks skall pensionsanstalten tillställas de förbindelser som avses i 9 §. Närmare stadganden om ansökan om ersättning utfärdas genom förordning.

19 §

Avträdelseersättning kan också sökas villkorligt. Sökanden skall härvid tillställa pensionsanstalten förhandsförbindelser som motsvarar de förbindelser som avses i 9 §. Förbindelserna skall vara undertecknade av ersättningsökanden, hans make samt av samtliga ägare till åker- och trädgårdsmarken samt produktionsbyggnaderna på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsetillägget.

Ett villkorligt beslut enligt 1 mom. förfaller, om slutliga förbindelser som motsvarar förhandsförbindelserna inte har tillställts pensionsanstalten inom sex månader från den tidpunkt då det villkorliga beslutet gavs.

När en ansökan om avträdelseersättning avgörs med stöd av denna paragraf, anses vid

bedömningen av de villkor för ersättning som avses i 5 § och 8 § 1 mom. 4 punkten såsom avträdelsetidpunkt den tidpunkt då ansökan om ersättning gjordes. För fastställandet av ersättningens storlek betraktas som ersättningens begynnelsepunkt ingången av den kalendermånad under vilken det villkorliga beslutet ges.

Utbetalning och indragning av avträdelseersättning samt ersättningens upphörande

20 §

Avträdelseersättning betalas från den avträdelsetidpunkt som avses i 3 §, dock inte förrän avträdares uppnått den i 6 § 3 mom. stadgade åldern samt upphört med att bedriva lantbruk och renskötsel för egen eller gemensam räkning.

Ersättning betalas inte för längre tid än ett år före ansökan om ersättning och inte heller för en kalendermånad som inte är hel.

21 §

Om en mottagare av delinvalidpension, deltidspension eller för viss tid beviljad full invalidpension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare beviljas avträdelseersättning, ändras pensionen till avträdelseersättningens grundbelopp från närmast följande möjliga förfalldag till den del den grundar sig på företagarens verksamhet enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. De pensionsrater som ändrats till avträdelseersättningens grundbelopp och som utbetalts efter avträdelseersättningens begynnelsepunkt anses som delbetalningar av avträdelseersättningen.

22 §

Om avträdares då avträdelsetillägget sker är berättigad till för viss tid beviljad full invalidpension enligt folkpensionslagen eller enligt lagar, stadganden eller föreskrifter som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, betalas inget avträdelsetillägg för den tid han är berättigad till nämnda pension.

Om en mottagare av avträdelseersättning beviljas full invalidpension, individuell förtidspension, arbetslöshetspension eller förtida ålderspension enligt folkpensionslagen eller enligt lagar, stadganden eller föreskrifter som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, indras avträdelsetillägget. Upphör ovan angiven pension som beviljats en mottagare av

avträdelseersättning, inleds utbetalningen av avträdelsetillägget på nytt från ingången av den månad som följer på pensionens upphörande.

23 §

För den tid för vilken avträdelseersättningens grundbelopp betalas har dess mottagare inte rätt till pension på grundval av företagarverksamhet som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare.

24 §

Avträdelseersättningen betraktas inte som en pension vars erhållande hindrar att pensionsrätt uppkommer på grund av ett arbets- eller tjänsteförhållande eller annan företagarverksamhet än sådan som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare.

25 §

Avträdelseersättningen indras, om mottagaren av avträdelseersättning börjar bedriva lantbruk eller renskötsel för egen eller gemensam räkning eller om förbindelser som avses i 9 § inte har iakttagits.

Om verksamhet enligt 1 mom. eller försummelse av en förbindelse skall betraktas som ringa eller om det funnits något annat särskilt skäl till denna verksamhet eller försummelse, kan avträdelseersättningen indras för viss tid eller beslut fattas om att avträdelseersättningen betalas till samma belopp som tidigare. Ett avträdelsetillägg kan även indras delvis.

Indragningen kan verkställas räknat från den tidpunkt då verksamhet som avses i denna paragraf inleddes eller försummelsen skedde.

En mottagare av avträdelseersättning har rätt att av pensionsanstalten få ett bindande förhandsbesked om huruvida en åtgärd, som han eller ägaren till den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsetillägget planerar, medför att ersättningen indras enligt denna paragraf.

26 §

När mottagaren av avträdelseersättning fyller 65 år upphör avträdelseersättningens avträdelsetillägg, om inte annat följer av 2 mom., och grundbeloppet ändras till sådan ålderspension som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare och som är av samma storlek som grundbeloppet enligt 13 §.

Har till avträdelsetillägget grundval av vad som stadgas i 22 § eller av den orsaken att avträdelsetillägget skett efter det avträdelsetillägget

betalts avträdelsetillägg under minst sex år fram till dess han fyller 65 år, börjar avträdelsetillägget betalas minskat med 50 procent räknat från ingången av månaden efter den under vilken avträdelsetillägget fyllt 65 år. En förutsättning för att minskat avträdelsetillägg skall betalas är att de i 9 § angivna förbindelserna har iakttagits räknat från avträdelsetilläggets och att de fortsättningsvis iakttas. Minskat avträdelsetillägg betalas tills avträdelsetillägg sammanlagt betalats till avträdelsetillägget under en tid av sex år, likväl högst tills avträdelsetillägget fyller 70 år.

Avträdelseersättningen upphör när mottagaren av avträdelseersättning avlider. När storleken av familjepensionen efter en mottagare av avträdelseersättning fastställs, anses att förmänsåtaren vid sin död haft rätt att på grundval av sin i lagen om pension för lantbruksföretagare angivna företagarverksamhet erhålla full invalidpension vilken är lika stor som grundbeloppet enligt 13 §.

27 §

Om någon har fått avträdelseersättning enligt denna lag mer än han är berättigad till, skall den ersättning som utbetalats utan grund återkrävas. Man kan avstå helt eller delvis från att återkräva den ersättning som utbetalats utan grund, om detta anses skäligt och om utbetalningen av ersättningen inte kan anses bero på svikligt förfarande från mottagarens eller dennes företrädarens sida eller om det belopp som skall återkrävas är litet.

Avträdelseersättning som utbetalats utan grund får även återkrävas genom att den kvittas mot sådana ersättningsrater som skall utbetalas i framtiden. Av den ersättningsrat som skall utbetalas vid varje tidpunkt får dock inte utan mottagarens samtycke dras av mera än en sjättedel av den del av ersättningsraten som återstår efter att av denna innehållits förskott med stöd av lagen om förskottsuppbörd (418/59) eller källskatt med stöd av lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst och förmögenhet (627/78). Med samma inskränkningar kan den avträdelseersättning som utbetalats utan grund återkrävas genom att den kvittas mot sådana rater av invalid- eller ålderdomspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare som skall utbetalas i framtiden.

Verkställigheten av lagen

28 §

För verkställigheten av denna lag svarar kommunens landsbygdsnäringsmyndighet, landsbygdsnäringsdistriktet och lantbruksföretagarnas pensionsanstalt.

Med kommunens landsbygdsnäringsmyndighet avses i denna lag organ, tjänsteinnehavare och förtroendevalda som avses i 3 § lagen om förvaltningen av landsbygdsnäringar i kommunerna (1558/91).

Genom förordning stadgas hur de uppgifter som enligt denna lag ankommer på landsbygdsnäringsdistriktet skall skötas i landskapet Åland.

29 §

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall till pensionsanstalten avge sitt utlåtande om

- 1) huruvida gårdsbruksenheten motsvarar de i 8 § angivna villkoren för ersättning,
- 2) huruvida de områden som med stöd av 11 § lämnats utanför förbindelserna motsvarar de i nämnda paragraf stadgade villkoren,
- 3) huruvida även andra än i 1 och 2 punkten angivna villkor för avträdelsetersättning uppfylls, och
- 4) antalet i 14 § angivna till hektarersättning berättigande åkerhektar och till husdjursersättning berättigande husdjursenheter som avses i 15 §.

Anser pensionsanstalten att ett ärende till den del som gäller de i 1 mom. 1 eller 2 punkten nämnda villkoren för ersättning eller i 4 punkten avsett antal till ersättning berättigande hektar eller husdjursenheter klart lämnar rum för tolkning, kan pensionsanstalten utöver kommunens landsbygdsnäringsmyndighets utlåtande begära landsbygdsnäringsdistriktets utlåtande om ersättningsansökan.

30 §

Pensionsanstalten avgör ansökan om avträdelsetersättning efter att ha erhållit kommunens landsbygdsnäringsmyndighets eller, i fall som avses i 29 § 2 mom., landsbygdsnäringsdistriktets utlåtande.

31 §

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet och landsbygdsnäringsdistriktet skall vid sidan av pensionsanstalten övervaka att mottagaren

av avträdelsetersättning inte bedriver lantbruk eller renskötsel för egen eller gemensam räkning och att förbindelser enligt denna lag iakttas.

Sökande av ändring

32 §

I beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får ändring sökas hos den i 20 § lagen om pension för arbetstagare angivna pensionsnämnden på det sätt som stadgas i lagen om pension för arbetstagare. De ledamöter i pensionsnämnden som förordnats av social- och hälsovårdsministeriet med stöd av 18 § 1 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även vid tillämpningen av denna lag.

Ändring i pensionsnämndens beslut med stöd av denna lag samt undanröjande av pensionsanstaltens och pensionsnämndens beslut får sökas hos försäkringsdomstolen enligt vad som stadgas i lagen om pension för arbetstagare. Vid behandlingen av ärenden på vilka denna lag skall tillämpas tjänstgör i försäkringsdomstolen såsom i lagen om denna domstol nämnda lekmannedamöter de företrädare som statsrådet med stöd av 18 § 2 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare har förordnat.

33 §

I ett utlåtande som kommunens landsbygdsnäringsmyndighet eller landsbygdsnäringsdistriktet har givit med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär.

34 §

Ett av pensionsanstalten givet laga kraft vunnit beslut om avträdelsetersättning får verkställas på samma sätt som laga kraft vunnit dom i tvistemål, om inte något annat stadgas.

Särskilda stadganden

35 §

Kostnaderna för avträdelsetersättningarna betalas av statens medel. De förvaltningskostnader som pensionsanstalten åsamkas av verksamheten enligt denna lag sammanslås med förvaltningskostnaderna för dess övriga verk-

samhet och pensionsanstalten ersätts för dem så som stadgas om förvaltningskostnader enligt lagen om pension för lantbruksföretagare.

Staten skall i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning varje år i förskott betala ett belopp som motsvarar vad staten enligt 1 mom. uppskattas vara skyldig att betala.

36 §

Markbeloppet enligt 5 § 1 mom. 2 punkten motsvarar det löneindextal som fastställts för 1992. Markbeloppet justeras enligt de allmänna förändringarna i löne- och prisnivån enligt 9 § lagen om pension för arbetstagare.

37 §

Om inte något annat följer av denna lag, gäller för avträdelseersättningen i tillämpliga delar dessutom 9 och 9 a §§, 12 § 1 mom. 5 punkten, 16 §, 17 § 2 och 3 mom., 17 a §, 18 § 2 och 3 mom., 19 a §, 19 b § 1 och 2 mom. samt 19 d och 20—21 a §§ lagen om pension för arbetstagare ävensom 16—18 §§ och 19 § 5 och

6 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare.

Pensionsanstalten har rätt att av pensions-skyddscentralen avgiftsfritt få uppgifter som inverkar på avgörandet av ärenden som behandlas med stöd av denna lag.

Från grundbeloppet av avträdelseersättning enligt denna lag kan i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning dras av de försäkringspremier enligt lagen om pension för lantbruksföretagare och lagen om olycksfalls-försäkring för lantbruksföretagare (1026/81) som mottagaren av avträdelseersättning inte har betalt.

38 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

I kraftträdande

39 §

Denna lag träder i kraft den

199 .

2.

Lag

om ändring av 16 § lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § 1 mom. lagen den 14 juli 1969 om pension för lantbruksföretagare (467/69), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1990 (1318/90), samt

fogas till 16 §, sådan den lyder ändrad genom lag av den 4 januari 1974 (17/74) och nämnda lag av den 28 december 1990, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

16 §

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt har till uppgift att sköta

1) pensionsskyddet och grupplivförsäkring enligt denna lag,

2) generationsväxlingspensionsskyddet enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90),

3) avträdelsepensionsskyddet enligt lagen om avträdelsepension (16/74),

4) avträdelseersättningarna enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/) samt

5) lantbruksföretagarnas utkomstskydd enligt lagen om ersättning till lantbruksföretagare för självrisktiden enligt sjukförsäkringslagen (118/91).

Genom förordning kan stadgas att lantbruksföretagarnas pensionsanstalt även sköter de uppgifter som ankommer på lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt om vilken stadgas i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/81).

Denna lag träder i kraft den

199 .

3.

Lag**om ändring av 8 § lagen om pension för arbetstagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 4 mom. 10 punkten lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1990 (1319/90), som följer:

8 §

De grundpensioner som skall beaktas vid samordningen är följande på arbets- och tjänsteförhållande samt företagarkerksamhet grundade ålders- och invalidpensioner:

av pension enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) samt grundbeloppet av avträdelseersättning enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/) som skall jämföras med grundpensioner vid samordningen;

10) pension enligt minimivillkoren i lagen om pension för lantbruksföretagare, grundbeloppet

Denna lag träder i kraft den

199 .

4.

Lag**om ändring av 26 § folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 26 § 1 mom. 5 punkten folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/56), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1990 (1321/90), som följer:

26 §

Vid fastställande av tilläggsdel beaktas till den försäkrade varaktigt utgående

belopp avdras 50 procent av det belopp varmed summan av de i 1—5 punkten nämnda förmånerna överstiger 1 460 mark om året.

5) grundbelopp av generationsväxlingspension som beviljats enligt 6 a § lagen om pension för lantbruksföretagare eller enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) samt grundbelopp av avträdelseersättning som beviljats enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/), likväl så att från tilläggsdelens fulla

Denna lag träder i kraft den

199 .

Det markbelopp om vilket stadgas i denna lag motsvarar det poängtal för det officiella levnadskostnadsindexet enligt vilket storleken av de folkpensioner som skulle betalas i mars 1981 har beräknats.

5.

Lag**om ändring av 5 och 45 §§ lagen om utkomstskydd för arbetslösa**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 § 1 mom. 9 punkten och 45 § 1 och 2 mom. lagen den 24 augusti 1984 om
utkomstskydd för arbetslösa (602/84),
av dessa lagrum 5 § 1 mom. 9 punkten sådan den lyder i lag av den 28 december 1990 (1322/90),
som följer:

5 §

Begränsningar i rätten till arbetslöshetsdagpenning

Berättigad till arbetslöshetsdagpenning är
inte en person

9) för den tid som han åtnjuter generationsväxlingspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) eller lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) eller avträdelseersättning enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/).

45 §

Indrivning av arbetslöshetsdagpenning i vissa fall samt utmätning av dagpenning

Har någon erhållit arbetslöshetsdagpenning

Helsingfors den 25 september 1992

för samma tid för vilken honom retroaktivt beviljas folkpension eller pension på basis av arbets- eller tjänsteförhållande eller företagaverksamhet, generationsväxlings- eller avträdelsepension, avträdelseersättning eller förtidspension för frontveteraner, får arbetslöshetskassan eller socialförsäkringskommissionen från den pension eller avträdelseersättning som skall betalas retroaktivt indriva det dagpenningsbelopp som för nämnda tid betalats utan grund.

Arbetslöshetskassan eller socialförsäkringskommissionen skall minst två veckor innan pensionen eller avträdelseersättningen utbetalas meddela pensionsanstalten att pensionen eller avträdelseersättningen i enlighet med 1 mom. skall betalas till kassan eller kommissionen.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Jord- och skogsbruksminister *Martti Pura*

2.

Lag**om ändring av 16 § lagen om pension för lantbruksföretagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § 1 mom. lagen den 14 juli 1969 om pension för lantbruksföretagare (467/69), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1990 (1318/90), samt

fogas till 16 §, sådan den lyder ändrad genom lag av den 4 januari 1974 (17/74) och nämnda lag av den 28 december 1990, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

Gällande lydelse

16 §

Försäkringen enligt denna lag handhas av lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Pensionsanstalten sköter även generationsväxlingspensions- och avträdelsepensionsskyddet för odlare enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) och lagen om avträdelsepension (16/74). Genom förordning kan stadgas att lantbruksföretagarnas pensionsanstalt även sköter de uppgifter som ankommer på lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt om vilken stadgas i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/81).

Föreslagen lydelse

16 §

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt har till uppgift att sköta

1) pensionsskyddet och grupplivförsäkring enligt denna lag,

2) generationsväxlingspensionsskyddet enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90),

3) avträdelsepensionsskyddet enligt lagen om avträdelsepension (16/74),

4) avträdelseersättningarna enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/) samt

5) lantbruksföretagarnas utkomstskydd enligt lagen om ersättning till lantbruksföretagare för självrisktiden enligt sjukförsäkringslagen (118/91).

Genom förordning kan stadgas att lantbruksföretagarnas pensionsanstalt även sköter de uppgifter som ankommer på lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkringsanstalt om vilken stadgas i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/81).

Denna lag träder i kraft den

199 .

3.

Lag**om ändring av 8 § lagen om pension för arbetstagare**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 4 mom. 10 punkten lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1990 (1319/90), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

De grundpensioner som skall beaktas vid samordningen är följande på arbets- och tjänsteförhållande samt företagarkerksamhet grundade ålders- och invalidpensioner:

10) pension enligt minimivillkoren i lagen om pension för lantbruksföretagare, samt grundbeloppet av pension enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90);

10) pension enligt minimivillkoren i lagen om pension för lantbruksföretagare, grundbeloppet av pension enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) samt grundbeloppet av avträdelsetersättning enligt lagen om avträdelsetersättning för lantbruksföretagare (/) som skall jämföras med grundpensioner vid samordningen;

Denna lag träder i kraft den

199 .

4.

Lag**om ändring av 26 § folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 26 § 1 mom. 5 punkten folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/56), sådant detta lagrum lyder i lag av den 28 december 1990 (1321/90), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Vid fastställande av tilläggsdel beaktas till den försäkrade varaktigt utgående

5) enligt 6 a § lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) eller enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) beviljad generationsväxlingspensions grundbelopp, likväl så att från tilläggsdelens fulla belopp avdras 50 procent av det belopp varmed summan av de i 1—5 punkten nämnda förmånerna överstiger 1 460 mark om året.

5) grundbelopp av generationsväxlingspension som beviljats enligt 6 a § lagen om pension för lantbruksföretagare eller enligt lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) samt grundbelopp av avträdelseersättning som beviljats enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/), likväl så att från tilläggsdelens fulla belopp avdras 50 procent av det belopp varmed summan av de i 1—5 punkten nämnda förmånerna överstiger 1 460 mark om året.

Denna lag träder i kraft den

199 .

Det markbelopp om vilket stadgas i denna lag motsvarar det poängtal för det officiella levnads-kostnadsindexet enligt vilket storleken av de folkpensioner som skulle betalas i mars 1981 har beräknats.

5.

Lag

om ändring av 5 och 45 §§ lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 § 1 mom. 9 punkten och 45 § 1 och 2 mom. lagen den 24 augusti 1984 om utkomstskydd för arbetslösa (602/84),
av dessa lagrum 5 § 1 mom. 9 punkten sådan den lyder i lag av den 28 december 1990 (1322/90),
som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Begränsningar i rätten till arbetslöshetsdagpenning

Berättigad till arbetslöshetsdagpenning är
inte en person

9) för den tid som han åtnjuter generationsväxlingspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) eller lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90);

9) för den tid som han åtnjuter generationsväxlingspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) eller lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/90) *eller avträdelseersättning enligt lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (/).*

45 §

Indrivning av arbetslöshetsdagpenning från pension

Har någon erhållit arbetslöshetsdagpenning för samma tid, för vilken honom retroaktivt beviljas folkpension eller pension på basis av arbets- eller tjänsteförhållande eller företagareverksamhet, generationsväxlings- eller avträdelsepension eller förtidspension för frontveteraner, får arbetslöshetskassan eller socialförsäkringskommissionen från den pension som skall betalas retroaktivt indriva det dagpenningsbelopp som för nämnda tid betalats utan grund.

Arbetslöshetskassan eller socialförsäkringskommissionen skall minst två veckor innan pensionen utbetalas meddela pensionsanstalten att pensionen i enlighet med 1 mom. skall betalas till kassan eller kommissionen.

45 §

Indrivning av arbetslöshetsdagpenning i vissa fall samt utmätning av dagpenning

Har någon erhållit arbetslöshetsdagpenning för samma tid för vilken honom retroaktivt beviljas folkpension eller pension på basis av arbets- eller tjänsteförhållande eller företagareverksamhet, generationsväxlings- eller avträdelsepension, *avträdelseersättning* eller förtidspension för frontveteraner, får arbetslöshetskassan eller socialförsäkringskommissionen från den pension *eller avträdelseersättning* som skall betalas retroaktivt indriva det dagpenningsbelopp som för nämnda tid betalats utan grund.

Arbetslöshetskassan eller socialförsäkringskommissionen skall minst två veckor innan pensionen *eller avträdelseersättningen* utbetalas meddela pensionsanstalten att pensionen *eller avträdelseersättningen* i enlighet med 1 mom. skall betalas till kassan eller kommissionen.

Denna lag träder i kraft den

199 .